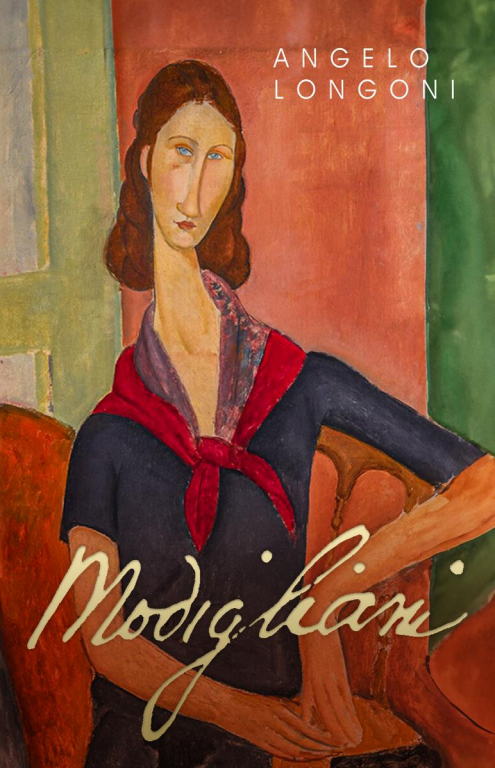

ANGELO
LONGONI

Modigliani

Vydal Slovenský spisovateľ, a. s.
Miletičova 23, 821 09 Bratislava 2
E-mail: info@slovenskyspisovatel.sk
www.slovenskyspisovatel.sk
Zodpovedný redaktor Albert Lučanský
Prvé vydanie
Tlač TBB, a. s., Banská Bystrica

Z talianskeho originálu Angelo Longoni: Modigliani il principe,
ktorý vyšiel vo vydavateľstve Giunti Editore, Firenze-Milano 2019,
preložila Diana Farmošová.

*Tento príbeh je fiktívny. Všetky mená, postavy, miesta a udalosti sú
výsledkom autorovej fantázie alebo súčasťou vymysleného príbehu.
Akákoľvek podobnosť so skutočnými udalosťami, miestami a žijúcimi
či nežijúcimi osobami je náhodná.*

Copyright © 2019 Giunti Editore S.p.A., Firenze-Milano
All rights reserved

www.giunti.it

Translation © Diana Farmošová 2023

Cover and Graphic Design © Emil Křížka 2023

Cover Photo © History and Art Collection / Alamy Stock Photo

Edge Photo © Stephen Chung / Alamy Stock Photo

Slovak Edition © Slovenský spisovateľ, Ltd, 2023

ISBN 978-80-220-2483-9

Eleonore, Margherite, Stelle a Beatrice
za to, že zvládli moje dlhé mlčania...
... všetkým ženám, pretože táto kniha rozpráva
o rôznych spôsoboch, ako ich milovať.

Eugénie Garsinová

Najmilovanejšie zo všetkých detí.

Táto veta by žiadnej matke nemala ani len zísť na um a medzi svojimi deťmi by nemala robiť rozdiely. Uprednostňovať to či ono je neodpustiteľné a neospravedlniteľné. Ani postavenie osamelej matky mi nepomáha prekonávať vlastné slabosti. Mám neexistujúceho manžela, ktorého som nikdy nemilovala a ktorého neviadam. Je to muž, ktorého priťahujú viac vlastné bane ako rodina a ktorý ma bol schopný iba priviesť do iného stavu zakaždým, keď sa vrátil domov z práce na Sardínii. Rodina Modiglianiová neexistuje, ja ako Modiglianiová neexistujem.

Pre všetkých som Eugénie Garsinová, som mužom i ženou nášho domu, otcom i matkou zároveň. Od Modiglianiovcov nič nečakám, ani pomoc, ani oporu, ba ani chvíľku času, aby sme sa porozprávali o mojich prípadných chybách. V tejto úplnej samote som si teda prikázala zmieriť sa s každou vlastnou slabou stránkou. Môjmu manželovi nehrozí, že by uprednostňoval to či ono dieťa, pretože všetky sú mu rovnako ľahostajné. Ja ich milujem všetky, jedného však obzvlášť zbožňujem, pretože je jedinečný a krehký. Ten najmilovanejší.

My Garsinovci sme francúzski Židia z Marseille. Obchodovali sme aj v Livorne, kam sme sa neskôr presťahovali. Sme vzdelaní, nadaní, kultivovaní, sme svetoobčania a voľnomyšlienkari. Modiglianiovci sú livornskí ortodoxní Židia, bohatí, zato však neokrôchaní. Vlastnia bane, ktoré im v minulosti veľa vynášali, neskôr však skrachovali. Kedysi bývali aj s húfom sluhov v rodinnom dome na Rímskej ulici. Dnes ten dom už nestojí, kamsi zmizol. Šťastenu často omrzí stále sadať na tých istých ľudí. Keď som priviedla na

svet Amedea, svoje štvrté a posledné dieťa, Modiglianiovci mi na posteľ naukladali všetky cenné veci, ktoré nám ešte zostali, pretože starý zákon – ktovie, kto ho vymyslel – bráni úradom zabaviť čokoľvek, čo leží na posteli rodičky. Iba takto sa nám podarilo zachrániť čo-to cenné, keďže s pôrodnými bolesťami sa dostavili aj súdni exekútori. Môj milovaný manžel ma nedokázal ochrániť ani v takej chúlостivej a bolestivej chvíli. Ibaže čo on vedel o kontrakciách, natrhnutí hrádze, krvi a placenty? Vyznal sa iba v tom, čo chodilo dnu, nie v tom, čo potom išlo von. Keď sa po mojom pôrode vrátil na Sardíniu, vyhrnula som si rukávy. Deti som živila z príjmov zo svojej základnej školy, peniazmi za súkromné hodiny francúzštiny a za preklady, ktoré som robila ja sama. Všetci Garsinovci vždy výborne hovorili zaalpským jazykom. O vzdelanie svojich detí som sa, ako inak, postarala sama. Toho tupca, môjho manžela, som od toho dňa vídala čoraz zriedkavejšie. Amedea som formovala podľa seba: vychovávala som z neho vzdelaného, kultivovaného a vnímavého človeka. Naučila som ho po francúzsky, akoby to bola jeho rodná reč. Povzbudzovala som ho, aby išiel za svojimi snami a naplňal vlastné ambície.

Bohužiaľ, starostlivosť matky nezmôže nič proti krutej prírode. Keď mal Amedeo jedenásť rokov, dostal zápal pľúc a podľa lekárov už bolo po ňom. Bolo kruté vidieť ho bojovať so smrťou. Až som dúfala, že zomrie, aby som ho nevidela tak preukrutne trpieť. Mal bolesti, horúčku a chrčal. Nikto ani nenaznačil, že by sa mohol vyliečiť, hneď od prvej chvíle sa všetci zhodli na tom, že je s ním koniec. My Garsinovci nemáme ktovieaký vzťah k viere. Sme umiernení ateisti. Nevedela som presne, ktorý boh mi pomôže zachrániť život jedenásťročného dieťaťa, a nechcela som urobiť chybu, preto som sa modlila ku všetkým. Modlila som sa s rabínom aj s kňazom, pred oboma som sa tvárila ako pobožná žena. Bola by som prijala pomoc aj od moslima, keby som nejakého volakde našla, alebo hoc aj od čarodejníka či čarodejnice. Poprosila som bylinkárku, aby mi namiešala zázračný odvar, rozprávala som sa s veštkyňou, ktorá číta z ruky, pozapalovala som sviečky a pokropila Amedea svätenou vodou. Odriekavala som židovskú modlitbu za uzdravenie Ana El Na Refa Na La, tú istú,

ktorou Mojžiš prosil Boha, aby zachránil jeho sestru. Viem, že preňho nie som taká dôležitá ako Mojžiš, ani ako jeho sestra, no aj tak som ju vyskúšala. Viedla som dlhé rozhovory s rabínom a on mi vysvetlil mnohé veci.

„Chorý sa po hebrejsky povie holé, čo znamená diera, prázdnota alebo niečo, čo už nie je. Príroda nechce prázdnotu, cíti k nej odpor, rozumieš?“

„Nie, nerozumiem.“

„Príroda vidí chorého a všimne si prázdno, ktoré je v ňom.“

„A čo urobí?“

„Vyplní to prázdno chorobou. Je to stav hlbokej absencie, ktorý pretrvá, dokiaľ bude trvať choroba.“

„Veľmi by som tomu chcela rozumieť, ale nejde mi to.“

„Vieš, čo znamená prázdno?“

„Nie.“

„Znamená to, že človeku chýba svätosť.“

„Chcete povedať, že môj jedenástročný syn nie je svätý? Na tom nevidím nič zlé.“

„Pôvodcami choroby sú smútok a chýbajúca viera.“

„Čo mám teda urobiť?“

„Výborným liekom je radosť.“

„Ibaže môj syn zomiera a ja som smutná.“

„Viera prináša radosť, takže ak necítiš radosť, nemáš ani vieru.“

Rabín mi pomohol definitívne pochopiť, prečo sú Garsinovci ateisti. Mala som jediný problém – svojho syna. Obrátila som sa preto na všetky božstvá, skutočné aj pomyselné, a prosila som ich, aby sa spojili v jedno. Požiadala som tých rôznych bohov, aby sa dali dokopy, urobili mi milosť a uzdravili mi syna. A to neuveriteľné, ten zázrak sa naozaj stal. Dedo¹ sa pozbieral, len tak sám od seba, trápil sa, potil, kašľal, jedol a oddychoval. Po dlhých dňoch, ktoré Amedeo strávil vo svete mŕtvych, sa mi nakoniec vrátil. A ja, ktorá som prosila jedného boha za druhým, som zrazu nevedela, ktorému skôr ďakovať. Nadobudla som však presvedčenie, že niečo mystické, záhadné a nadprirodzené predsa len má zmysel. Povedala som: „Ďakujem ti, nech už si ktokoľvek, ďakujem.“

¹ Modiglianoho prezývka Dedo sa vyslovuje tvrdo. (Pozn. prekl.)

Žiaľ, po troch rokoch Dedo ochorel na týfus. Znovu ho trápili vysoké horúčky a silné bolesti hlavy.

„Mama, hlava... čo sa mi robí s hlavou... mama, pomôž mi.“

„To nič, zlatko, to prejde, uvidíš.“

Potom sa pridali bolesti brucha, hnačka a flaky na pokožke. Raz omdlel, zrútil sa a viac o sebe nevedel. Myslela som si, že je po ňom, že sa zadusil vlastnými zvratkami.

Začala som všetko pekne od začiatku. Ak to zafungovalo raz, mohlo by to pomôcť aj druhýkrát. Znovu som išla obťažovať rabína, kňaza, čarodejnicu i veštkyňu. Pozapaľovala som ďalšie sviečky a pokropila ho svätenou vodou, recitovala som Ana El Na Refa Na La a všetko ostatné. Dedo prekonal aj túto krízu, preto som si povedala, že jeho choroby sú iba skúškou, ktorej sme obaja vystavení, prekážkami, aby sa z nás stali lepší a silnejší ľudia. Ja a môj syn sme sa zrazu spojili v boji a spolu sme sa posunuli ďalej. Hoci kto iný by tým chorobám bol podľahol. Dedo ich prekonal. Neraz som si kládla otázku, ako je to možné. Lekári, ktorí ho predtým odpísali, vyhlásili, že išlo o zmŕtvychvstanie, o zázrak. Ja si myslím, že skutočný zázrak bola jeho túžba po živote. Nejestvuje nič zázračnejšie a nadľudskejšie ako číra krása bytia.

„Mama, vieš, keď som mal vysokú horúčku, videl som takých iných ľudí, neboli ako my.“

„To sa ti iba snívало, zlatko. Možno to bola nočná mora.“

„Boli pekní, pokojní a dobrí, ale smutní.“

„Prečo boli smutní?“

„Neviem. Mali štíhle krehké telá a nikdy sa nesmiali, iba sa usmievali, ale len trochu. Tak smutne.“

Myslela som si, že Dedo mal počas horúčky nočné mory. Potom som sa však nad tým zamyslela lepšie a dospela som k presvedčeniu, že tie pokojné, usmievajúce sa figúry boli obyvatelia jeho vnútorného sveta, boli to ideálne postavy, svojím spôsobom citlivejšie a vyrovnannejšie, pekné a elegantné. Dedo potreboval inú ako skutočnú ľudskosť. Potreboval harmóniu a krásu. Vo svojich opisoch opakovane zdôrazňoval, že pokoj je pozitívna vlastnosť, a bol presvedčený, že vyrovnanosť odstraňuje konflikty a strach. Neraz prizvukoval, že jeho postavy nie sú šťastné, ale ani netrpia. Opisoval mi ich ako záдумčivé, no vyrovnané. Možno práve to žela aj nám

dvom – pokoj, nie podráždenosť, nanajvýš tak závoj smútku, no nič viac; úsmevy, ktoré by dosvedčovali akceptovanie ľudského stavu. Dedo bol narychlo vyrastené dieťa, akýsi miniatúrny dospelý muž, ktorý si bol vedomý smrti a bolesti. Ako by som ho mohla nemilovať, viac ako akékoľvek iné stvorenie na celom svete? Veď to dieťa prešlo tunelom smrti a zúfalstva a zároveň zostalo čisté a rozvážne. Domnievala som sa, že skúšky, ktorým bol vystavený, sa skončili. Mýlila som sa však.

Nasledujúca skúška bola najhoršia. Tuberkulóza, nevyliciteľná choroba, najčastejšia príčina smrti v celej Európe. Neexistujú lieky, ktorými by sa dala liečiť – raz sa má človek lepšie, raz horšie, ale choroba trvá celý život, ten však býva krátky. Chvilami človek žije zdanlivo pokojne a cíti sa dobre, potom však stačí maličkosť, ako napríklad menšia záťaž, prechladnutie či nádcha, a kašeľ a horúčka sa vrátia. Tmavá krv sa z pľúc tlačí do hrdla, posteľná bielizeň i vankúše sa farbia načerveno, potom sa choroba znovu utíši, aby sa po čase vrátila ešte silnejšia ako predtým. Môj brat Amedeo, jediný Garsin, ktorý mal obchodného ducha a ktorý Dedo nekonečne zbožňoval – veď som ho po ňom aj pomenovala –, mi ponúkol finančnú pomoc, pretože ja sa budem musieť naplno venovať synovi, a preto obmedzím jednak prácu prekladateľky, jednak svoje nasadenie v škole, ktorú som založila. Keď tuberkulóza dala Dedovi na chvíľu pokoj, ochorel znovu, tentoraz dostal šarlach a to bola ďalšia pohroma. Tak už dosť! Do akej miery musí byť skúšaná odolnosť úbohej matky? Ako veľmi sa chce príroda vybesniť na tomto útlom bezbrannom stvorení? Ten istý boh, ktorý ho zakaždým uzdravil, sa až neľudsky zahrával s naším životom. Bola som strašne nahnevaná na všetky božstvá, ku ktorým som sa kedý utiekala. Tentoraz som sa spoľahla výhradne na svojho syna a na jeho silu reagovať. Znovu som stála pri ňom.

„Mama, vrátili sa. Tí iní ľudia. Sú naozaj pekní a majú ma radi.“

„A čo ti hovoria?“

„Mlčia. Sú dobrí, aj oni si veľa vytrpeli. Majú pekné farby. Usmievajú sa.“

„Tak teda vyzdraveli.“

„Asi áno, možno preto sú dobrí, že vyzdraveli.“

Kto by nezbožňoval chlapca, ktorý dokáže sformulovať podobné úvahy? Dať do súvislosti dobrotu, pokoj a vyrovnanosť s tým, že spoznal bolesť a prekonal ju, je veľmi zložitý spôsob uvažovania. Aj tentoraz sa z toho Dedo dostal.

Vyliečil sa.

Učil sa doma so mnou a preberali sme úplne všetko. Čítal básnikov, filozofov, rátal a často rozprával po francúzsky dlhé hodiny. Potom jedného dňa z ničoho nič podišiel ku mne a usmial sa.

„Chcem byť maliarom.“

Mohol sa chcieť stať hocičím, mal môj súhlas pokúsiť sa zo všetkých síl uskutočniť svoj sen. To, že prekonal všetky možné neduhy, mu dávalo zvláštne právo na život.

Učiteľia (1899)

Pre chlapca ako ja, ktorý vyrastal bez otca, je nepodstatné, že nemal učiteľov. Mal som iba jedinú skutočnú učiteľku, to veru áno, svoju mamu. Počas niekoľkých rokov, keď som chodil do školy, som si ani neuvedomoval, že vôbec mám nejakú učiteľku, pretože moja mama bola lepšia ako hocikto iný. Vo chvíli, keď som sa však rozhodol školu opustiť a začať maľovať, som si uvedomil, že budem potrebovať svetlo, za ktorým pôjdem. Keď som sa zoznámil s Guglielmom Michelim, bol som mu priaznivo naklonený – nežiadal som viac ako mentora, ktorému by som sa snažil vyrovnáť. Potom som však pochopil, že si treba dávať pozor, aby si si učiteľa príliš neoblúbil. Nikto ťa totiž nemôže sklamať viac ako otec alebo učiteľ. Mňa sklamali obaja.

Už dlhé mesiace som tu, u Micheliho, pozorujem ho, snažím sa mu porozumieť a hovorím si, že nikdy nebudem ako on. Moji spolužiaci ho na rozdiel odo mňa majú radi a hltajú každé jeho slovo. Micheli bol obľúbeným žiakom Giovanniho Fattoriho, považovaného za maestra. Som iba chlapec, ktorý ani nevie, čo vlastne chce, a nemám právo kritizovať ho. Teraz je tu on, pred ním tu bol jeho učiteľ, no

nič sa nezmenilo, ich obrazy sú veľmi podobné a všetky sú rovnako nudné.

Guglielmo Micheli pochádza z Livorna ako ja. Keď mal dvadsaťpäť rokov, mal už za sebou jednu výstavu vo Florencii, druhú na Akadémii výtvarných umení v Ríme, v tridsiatke si založil školu a každé leto ho navštevuje Fattori. Fattori je macchiaiolo a jeho učenie sa odzrkadľuje aj v Micheliho tvorbe. Obaja maľujú krajinky, loďky, voly a kone. Prvý naučil druhého maľovať zvieratá a druhý prvého zase loďky. Hľadím na ich obrazy plné fauny a člnov a zostávam úplne ľahostajný. Keď počúvam ich rozhovory, nemám čo povedať: prizerám sa, ako maľujú, a drieme sa mi.

Micheli ovláda všetky techniky, kedysi bol chudobný a teraz si zarába olejomaľbami, akvareľmi, rytinami či ilustráciami, nerobí však nič pre to, aby som jeho umenie miloval. Na jeho hodinách síce robím všetko, čo treba, no bez nadšenia, snažím sa však byť presný, nikdy sa netvárim nevraživo ani znechutene, som zdvorilý a mlčanlivý.

Micheli je postmacchiaiolo, zatiaľ čo Fattori je macchiaiolo. Jediný rozdiel medzi nimi je v predpone „post-“ na začiatku slova. Nechápem, prečo sa musíme definovať jedným slovom. Micheli tvrdí, že to robia iní: umeleckí kritici, galeristi, obchodníci s umením. Asi to tak bude. Snažím sa niečo naučiť, no zakaždým prevládne nuda a tá má podľa mňa vždy pravdu.

Človek možno musí cítiť potrebu odovzdávať svoje umenie ďalej, aby mohol vyučovať, ale takto nás iba učia byť rovnakí ako oni. Fattori učí Micheliho a Micheli zasa učí nás. Čo to znamená? Núti nás vyučovanie k tomu, aby sme všetci maľovali rovnako?

Micheli sa oženil s vnučkou sochára Giovanniho Paganucciho a raz za čas nám povie čo-to o sochárstve. To je jediné, čo ma vie nadchnúť.

Sochárstvo sa mi zdá zaujímavejšie ako maľovanie, najmä viac ako krajinkárstvo. Sochy sú živé, skutočné, konkrétne a majú všetky rozmery. Chcel by som sa naučiť

tesať. Možno sa však nedá naučiť vôbec nič, ani maľovať, ani tesať. Treba to len robiť, skúšať.

Oscar

„Nie si spokojný, Amedeo?“

„Čojaviem? Ty?“

„Ja? Myslím si, že áno. Vlastne áno, som tu spokojný.“

„Tak mi teda vysvetli, Oscar, prečo si spokojný. Možno to pochopím.“

Oscar sa na mňa chápavo usmeje. Doteraz som nikdy nemal kamarátov; on sa stal mojím najlepším priateľom tu v Micheliho škole. Je o necelých osem rokov starší, ale ani raz mi tento rozdiel nedal pocítiť. Nikdy so mnou nesúperi, nechce sa nado mňa vyvyšovať, nikdy sa so mnou neodmietol porozprávať alebo mi poradiť. Oscar je veľmi praktický a presne to mne chýba.

„Amedeo, ja to vidím takto – podľa mňa je maľovanie remeslo.“

„Nie umenie?“

„Aj to. Ale umenie sa bez remesla robiť nedá. Maestro Micheli vždy prízvukuje, že najprv sa treba naučiť zachytiť skutočnosť. A potom, časom, príde aj umenie, ak dajaké v tebe je.“

„A ty s ním súhlasíš?“

„Áno.“

Oscar je v porovnaní so mnou dospelý muž, v živote už veľa preskákaval; bol ešte len chlapec, keď stratil otca, musel sa postarať o rodinu a robiť podradné a únavné práce. Chudobní ľudia a všetci tí, ktorí sa poriadne zapotili, aby dosiahli aké-také istoty, sú pre mňa veľmi zaujímaví. Milujem Oscara, pretože pracuje v prístave a niekedy príde k Michelimu s dorezanými rukami, špinavými a polámanými nechtami, inokedy páchne rybami, potom zase kríva alebo sa ponosuje na boľavý chrbát. Oscarova chudoba a môj zdravotný stav majú k sebe veľmi blízko.

„Ja ti neviem, Oscar, ale keď vidím tvoje ovocie alebo zátišia, mám pocit, že tie obrazy sú lepšie ako skutočnosť. Farby sú krajšie, jablká červensšie, vyzerajú ako nalakované, až sa tak blyštia. Radšej by som schuti zjedol tie namaľované ako naozajstné. Tvoje obrazy, Oscar, sú lepšie ako skutočnosť, o ktorej rozpráva Micheli.“

„Ďakujem.“

Oscar sa zasmieje, je mu so mnou veselo. Aj on ma má rád. On jediný vie všetko o mojich chorobách. A je výnimočné, ako dokáže zachovať tajomstvo. Poprosil som ho, aby o mojej tuberkulóze nikomu nehovoril, a on si zamkol ústa na kľúčik. Viem, že mu môžem dôverovať. Oscarovi stačí jediný pohľad a vie, že nie som spokojný alebo mi nie je dobre. Keď sa rozkašľem, znepokojene na mňa hľadá a pohľadom sa ma pýta, či náhodou nepotrebujem pomoc. Čím som si zaslúžil priazeň o toľko rokov staršieho kamaráta? Netuším. Mám veľké šťastie, pretože naše priateľstvo mi pomáha rásť. Rozpráva sa so mnou, akoby pred ním stál dospelý človek. Závidím mu skúsenosti a on sa mi priznal, že mi závidí zručnosť v kreslení.

„Aha, len sa pozri, ako tu vysedávame a maľujeme tieto nezmyselné stromy.“

„Stromy sa maľujú ťažko. Raz sa ti to zide, Amedeo. Micheli hovorí, že človek sa vždy učí a potom všetko, čo vie, použije, keď bude chcieť.“

„Sedíme tu na slnku ako takí dvaja chumaji. Pozri na ostatných.“

Ukážem Oscarovi našich spolužiakov roztrúsených po lúke. Kto má šťastie, sedí v tieni stromov, ostatní sa chránia šatkou na hlave.

„Musíš byť trpezlivý, Dedo.“

„Ale keď tu sa stále dokola rozpráva iba o impresionistoch a macchiaiolocho, ale na svete sú aj iní maliari.“

„No vidíš, si netrpezlivý!“

„Ja nemám čas, Oscar. To je iné.“

„Netrep hlúposti, lebo ma naštveš.“

„To nie sú hlúposti. Ty si jediný, kto o mne vie všetko.“

Oscar zvažnie.

„Vieš, koľko poznám ľudí, čo majú suchoty? Napriek tomu pracujú na rybom trhu alebo v prístave, koľkokrát aj spolu so mnou. Ľudia, čo drú každý boží deň. Vôbec nepomreli, chodia pekne do roboty. Nie vždy sa na to zomiera, vieš? Ak poriadne ješ, neľákaš sa po nociach ako blázon, ak nepiješ a v zime sa teplo obliekaš, môžeš žiť pekne dlho.“

„Oscar...“

„Oscar figu borovú, ty si zdravší ako ja. Už nechcem počuť, že nemáš čas. Rozumel si? Pozri, som starší a silnejší, ak ti jednu vrazím, nezabudneš na to.“

„Tak dobre, ale ja som zvedavý a chcem vidieť, čo je vo svete.“

„Uvidíš aj svet. Všetko uvidíš, ale pekne po poriadku.“ Pokrútim hlavou, veľmi tomu neverím.

„Budeš mať čas všetko vidieť.“

„Počuj, Oscar, komu by si chcel predávať svoje obrazy?“

„Hocikomu, len nech platí. Ale čo sú to za otázky? Radšej maľovať ako vykladať debny v prístave, no nie?“

Rozosmeje sa, ako má vo zvyku. Obávam sa, že Oscar nepochopil zmysel mojej otázky.

„Chceš ich predávať tu v Livorne?“

„Vari nie sú peniaze Livornčanov také isté ako peniaze iných ľudí?“

„To znamená, že ty maľuješ pre ľudí?“

„Aha, ty sa ma pýtaš, či chcem maľovať pre obchodníkov s umením?“

„Alebo pre galérie a výstavy.“

„Chcem maľovať, aby ten, kto platí, bol spokojný.“

„Takže aj preto, aby tvoje obrazy viseli v salónoch mešťanov?“

„Samozrejme, mešťania platia.“

Uľahujem si z neho.

„Aby potom v nedeľu v kruhu rodiny a priateľov pri tanieri rybacej polievky hovorili: Aký je len pekný tento obrazok, ktože ho namaľoval?“

Oscar hneď pristúpi na hru a napodobní hlas vymysleného bohatého kupca:

„No kto asi? Predsa Ghiglia, jeden maliar odtiaľto z Livorna, strašne, strašne šikovní. Ak chcete, predstavím vám ho, a ak mu povieť námet, namaľuje vám obraz na želanie a zavesíte si ho do salónu.“

Zakryjem si oči, aby som ho nevidel.

„Aké smutné!“

„Ale čoby! Bolo by to nádherné! Len si predstav, keď sa to rozchýri, môžem predávať obrazy aj vo Viaregge, v Castiglioncelle a možno aj v Pise.“

„Ty sa chceš prepracovať do Pisy, ja až na opačný koniec sveta.“

„Čo nevieš, že talianske umenie je najlepšie? Ak už musíš niekam ísť, tak choď do Florencie. Bol si tam niekedy?“

„Nie, ale Florencia je na skok.“

„Keď odchádzaš, treba robiť krok za krokom. Ak nie si úplný chumaj, tak to pochopíš. Ak chceš pretrvať v čase, musíš byť pripravený. A neopováž sa mi zase zopakovať tú sprostosť, že ty máš naponáhle. Musíš si dopriať všetok potrebný čas. Jedného dňa sa objaví obchodník s umením a my nebudeme robiť inšie, iba sa pozeráť, ako nám pekne rastú detičky.“

„Oscar...“

„Čuš! Budeme mať aj kopu výstav v slávnych galériách, a keď nás ľudia budú vidieť prechádzať okolo, budú si hovoriť: tamto je maliar Ghiglia a ten druhý je Modigliani, ten...“ Nenechám ho dohovoriť.

„Tuberák.“

Oscar sa prudko zvrtnie ku mne, schmatne ma za golier saka a surovo ma pritlačí o strom.

„Prestaň. Rozumel si?“

„Oscar...“

Znovu ma pritlačí o drsnú kôru. Celý chrbát mám doškrabaný.

„Rozumel si? Áno alebo nie?“

„Áno.“

„Nechcem viac počuť, že máš suchoty. Ani zo žartu. Život je veľmi vážna vec a nesmieš o ňom robiť sprosté poznámky. Vieš, že by som mohol zomrieť oveľa skôr ako ty? Myslíš si, že ak spadnem z lešenia na stavbe alebo ma priválí náklad v prístave, bude to iné? Ako môžeš vedieť, či budem žiť dlhšie ako ty?“

„Dobre, dobre, rozumiem.“

Oscar ma nepustí, stále ma pritíska o strom.

„Myslíš si, že môj otec vedel, že zomrie mladý? Ty si chorý, ale nevieš, kedy zomrieš. Tak prestaň a ži!“

Konečne ma pustí a vráti sa k svojmu stojanu na slnku. V jeho drsnom geste som cítil rovnaké city, aké mi prejavovala mama pri mojej posteli zakaždým, keď som bol chorý. Neexistujú dvaja odlišnejší ľudia, a predsa sú si takí podobní v tom, ako veľmi túžia pretrhnúť tok mojich opakujúcich sa myšlienok, ktorými som posadnutý. Matkine pohľadania a Oscarov hnev sú prejavy lásky, ktoré k životu potrebujem.

Rodina

Keď prídem domov, moja sestra Margherita ma ani nepozdraví – vrhne na mňa pohŕdavý pohľad, otočí sa mi chrbtom a odkráča do salónu.

Počujem, ako naschvál zvýši hlas, keď oznámi mame: „Mladý páňko sa vrátil.“

Nasleduje krátka pauza, ticho prerušené iba maminým povzdychom.

Potom ma zavolá.

„Dedo.“

Vojdem do salónu, vytušiac napätie sálajúce z Margheritinho správania, keď meravo stojí pri maminom kresle.

„Čo je?“

Mama sa na mňa nenápadne usmeje, vzápätí zväžnie. Margherita je z nich dvoch rozhodne podráždenejšia.

„Čo sa deje?“

Margherita by chcela niečo povedať, no len netrzeplivo vyčkáva, kým sa prvá ozve mama.

„Dedo, je pravda, čo sa hovorí o tom Oscarovi Ghigliovi, s ktorým si sa začal stretávať?“

„Pravda? A čo?“

Margheritu až trasie, podľa nej mama chodí okolo horúcej kaše, preto sa rozhodne zamiešať do rozhovoru.

„Samozrejme, že je to pravda. Čakáš, že sa ti prizná?“

„Oscar so mnou študuje u maestra Micheliho.“

Margherita to spresní.

„A je o osem rokov starší ako ty.“

„Áno, a čo má byť?“

Mama stále neprejde priamo k veci.

„Dedo, keď si chcel odísť z lýcea, aby si mohol maľovať, našli sme ti najlepšieho učiteľa v Livorne.“

„Mama, Micheli je jediný maestro v Livorne.“

„Namiesto toho, aby si chodil do školy s rovesníkmi a učil sa latinčinu, doprial som ti slobodu, a ty to teraz zneužívaš.“

„O čom to hovoríš?“

Margherita vybuchne.

„Ten tvoj Oscar je už muž, ale ty si iba chlapec, ktorý nemôže robiť to isté, čo robia dospelí. Najmä keď sa to potom roznesie po celom meste.“

Mama pozrie na Margheritu a naznačí jej, aby sa upokojila.

„Dedo, isté miesta sa k tvojmu veku nehodia.“

Zasekne sa, vyzerá, že cíti skôr rozpaky ako hnev.

„Aké miesta?“

Keď si Margherita všimne mamino váhanie, prejde priamo k veci.

„V tvojom veku sa do bordelu nechodí.“

„Ja že chodím do bordelu?“

„Áno, ty. Už dvakrát ťa videli vchádzať a vychádzať aj s tvojím kumpánom. Okrem toho si fajčil, v ústach si mal cigaretu.“

Mama sa pokúsi zamiešať do rozhovoru.

„Veď práve, ty s tvojou chorobou, čo ti mám povedať, Dedo, stratil si zdravý rozum?“

Margherita jej znovu skočí do reči.

„A navyše, bez hanby navštevuješ ten... ten...“

Slovo bordel už povedala a teraz by rada našla niečo vulgárnejšie, no každodenné a vytrvalé cibrenie vlastného sebaovládania jej v tom bráni. V jej slovnej zásobe neexistujú nadávky a predovšetkým nepoužíva slová, ktoré sa nejako spájajú so sexuálnymi aktmi. Moja sestra je osamelá žena bez radostí a túžob. Nikdy ju nebolo vidieť s nijakým mužom. Netúži po ničom, len byť z dobrej rodiny, moralizovať a nadosmrti zostať starou dievkou.

„A stretávaš sa s tým... úbožiakom.“

Tak, to je tá najhrubšia urážka, akú pre Oscara našla.

„Úbožiak? Ty máš teda pekné spôsoby, ako posudzovať ľudí! Zrejme zabúdaš, že si sestrou zástupcu socialistov nášho mesta.“

„Teraz ty kritizuješ mňa?“

„Áno, kto z nás dvoch je horší? Ja, čo chodievam do bordelu, alebo ty, ktorá nazývaš úbožiakom robotníka, ktorý navyše vytrvalo študuje? Mohla by si Oscarovi nájsť vhodnejšiu urážku, čo javiem, napríklad frajerkár, sukničkář, kanec.“

Margherita sa obráti k mame.

„Mama, ty nič nepovieš?“

Mama je do smiechu, no ovládne sa.

„Dedo, ako sa to rozprávaš so sestrou?“

Ja na ňu však ďalej útočím.

„Nedokážeš to, však? Tvoja malomeštiacka morálka zadržuje všetky vulgárnosti. Nie je tak? Oscar je chudobný, robí podradné práce, aby mohol študovať a maľovať, čo je na tom zlé, že si potom zájde do bordelu, aby si doprial aspoň chvíľku rozkoše a pokoja?“

„Stretávaš sa s človekom, ktorý ťa vodí za pobehticami.“

„Za kurvami, Margherita. My hovoríme kurvy, flandry, cundry alebo štetky, slovo pobehtice je príliš slušné.“

Margherita sa chystá niečo namietnuť, no zakročí mama.

„Dedo! Počúvaj ma. Ty vieš, že nie si v poriadku.“
„Mama, momentálne sa cítim výborne.“
„Dedo, niektoré veci môžu predstavovať isté riziko. Nesmieš vystavovať svoje telo tvrdým skúškam.“
„Mám choré pľúca, nie to tam dolu.“
Margherita neodolá a obráti sa k mame.
„Počuješ ho? Počuješ, ako sa vyjadruje pred vlastnou matkou a sestrou?“
„Bol som v bordeli, no a čo?“
Mama zakročí s dobrým úmyslom.
„Nesmieš fajčiť, Dedo. Škodí ti to, lekár to povedal jasne.“
Po týchto slovách sa na ňu sestra osopí.
„Mama! Takže teraz je problém fajčenie?“
„Samozrejme, je predsa chorý.“
„A tá hanba, že máme v dome mladého páňa, ktorý sa vláči po bordeloch? S tým nič neurobíme?“
„Bojíš sa, že si kvôli mne nenájdeš manžela?“
Táto veta zasiahne Margheritu ako presne mierená facka.
„Ako sa opovažuješ? Pri tom všetkom, čo sa tu pre teba robí, sa so mnou nesmieš takto rozprávať.“
„Pobehlice, ako ich voláš ty, sú veľmi sympatické a ľudské, vieš? Stavím sa, že si ich predstavuješ ako ženy, čo prepadli neresti. Nie je to tak, choď sa tam niekedy pozrieť. Aspoň by si zmäkla.“
„Mama, musíš niečo povedať! Povedz niečo!“
„Dedo, ako sa to rozprávaš so sestrou?“
„Veci sa nemajú tak, ako ich vidíte vy. Ak človek myslí iba na kultúru, preklady a deti, prichádza o skutočný život.“
Margherita má chuť vykľaf mi oči.
„A ten skutočný život sa odohráva na tých miestach? Prehovoril skúsený muž, ktorý ho dokonale pozná. Ty musíš len ďakovať osudu, že si ešte nažive. S chorobami, ktoré si prekonal, mnohí iní už dávno pomreli.“
„Ďakujem ti, že si mi to pripomenula, sestrička. Existujú však rôzne spôsoby, ako byť mŕtvy, vieš? Jedným z nich je nerozumieť svetu. Myslíš si, že kurvy sú menejcennejšie ako my?“

„Samozrejme.“

„Tak to rozhodne nie. Vedia oveľa viac vecí ako ty. A vedia ich aj bez zbytočného vreskotu a mudrovania.“

„Pravdaže, vreskot si šetria pre klientov.“

„Aspoň nie sú také drevá ako ty.“

Margherita priskočí ku mne a chce mi streliť zaucho. Stačí mi však urobiť krok vzad, aby som sa uhol.

„To, že si chorý, ti ešte nedáva právo povedať všetko, čo si myslíš.“

Mama sa medzi nás zamieša.

„Dedo, v tomto má Margherita pravdu.“

Sestra pokračuje.

„Nosíš do tohto domu len hanbu.“

Mama sa snaží uviesť jej tvrdenie na pravú mieru.

„Margherita, nepreháňaj.“

Sestra si ju nevšíma.

„Počúvaj, ty chlapčisko jedno. Je možné, aby v tebe nebolo ani štipky hanby?“

„Nie, nie je.“

Znovu zakročí mama.

„Dost bolo hádok! Nemôžeme sa rozprávať pokojne?“

„S týmto idiotom, ktorému ešte tečie mlieko po brade?“

Mama ju nepočúva a trpezlivo sa mi prihovorí.

„Dedo, musíš mi sľúbiť, že už nikdy nebudeš fajčiť.“

Margherita znovu vybuchne.

„Výborne, teraz už chápem, problém je fajčenie. Zlá povest' nie.“

Osopím sa na ňu zvýšeným hlasom. „Čo to táraš, aká zlá povest'?“

„Pred všetkými sa pretŕčaš, ani sa nevieš diskrétno správať.“

„Ahá, takže problém je v diskrétnosti. Robiť si, čo chceš, ale tak, aby ťa nevideli?“

„Napríklad. Áno.“

„Ty pokrytec! Všetci si prešli bordelom. Kto tam nebol, nevie o živote vôbec nič.“

„Dvakrát si tam otrčil holý zadok a už vieš, ako to vo svedie chodí?“

„Nie, to vieš len ty, čo sa držíš na dva kroky od maminej sukne a dávaš sa oslovovať *slečna*.“

Margherita sa znovu priblíži, aby ma udrela. Tentoraz očakáva, že sa uhnem, aby som sa vyhol jej facke, a podarí sa jej udrieť ma do tváre. Ja sa jej iba zasmejem do očí.

„Vieš, *slečna* je jedno z mien, ktorými sa oslovujú aj kurvy, nielen slobodné ženy.“

Dostanem ďalšie zaucho, necítim však žiadnu bolesť. Mama vstane z kresla a zakročí.

„Som z vás unavená. Nemám chuť prizerať sa takýmto scénam, je vám to jasné? Dedo, mňa nezaujíma, čo si myslia ľudia.“

Margherita vypleští oči.

„Á, výborne.“

„Ticho!“

„Ja viem, že muži navštevujú tie miesta s rovnakou ľahostajnosťou a uvoľnenosťou, s akou chodia do kostola alebo do synagógy. Z dôvodu, ktorý ja nikdy nepochopím, viem, že tie slečny...“

Nedám jej dohovoriť, táto príležitosť je priveľmi lákavá, preto sa zvrtnem k Margherite.

„Vidíš? Aj mama ich volá *slečny*.“

Margherita nemá čas odvetiť.

Mama pokračuje.

„Netuším, prečo sa s nimi stretávajú. Pre všetkých sú lákadlom, ale nechcem vedieť, čo robia. To, čo mi naháňa strach, Dedo, je skutočnosť, že sa tam dá aj ochorieť. Zbytočným rizikám sa treba vyhnúť. A nesmieš fajčiť. Máš príliš slabé pľúca. Ty nie si ako ten tvoj kamarát. Isté veci si nemôžeš dovoliť. Stavím sa, že si aj pil.“

„Nie.“

„Neklam.“

„Pohár vína.“

„Nesmieš, musíš to pochopiť. Okrem toho, mám ti čo povedať aj na margo morálky.“

Tu sa zapojí aj Margherita.

„Už bolo načase.“

„Viem, že všetci muži tam chodievajú, a nevylučujem, že aj tvoj otec robí na Sardínii to isté.“

„Mama!“

„Margherita, teraz hovorím ja. Vážne na tom však je, že tie dievčatá sú ku klientom milé a zdvorilé, pretože musia. Prostitútky sú využívané a keby mohli, nerobili by to. Si príliš inteligentný, aby si v tom nevidel spoločenskú nepravodlivosť. Vieš, čo hovorí Emanuele? Že buržoázia využíva proletárky okrem iného aj tak, že ich núti rozťahovať nohy.“

Tieto slová sú na Margheritu priveľa.

„Čo to tu musím počúvať?!“

„Žena za to dostáva peniaze, rovnako ako dostáva peniaze napríklad robotník. Chápeš to?“

„Áno.“

„Muži, ktorí tam chodia, sa len tvária, že o ničom nevedia, ale vonku tými ženami pohrdajú, a čím viac nimi pohrdajú, tým je pre nich ľahšie, aby za nimi chodili. Nikto by nemal platiť žene za jej telo. Viem, že si mladý a iba sa riadiš vlastným pudom. Žiadostivosť bráni človeku rozumne uvažovať, no je čas, aby si sa zamyslel. Je ti všetko jasné?“

„Áno, mama.“

„Musíš sa o svoje telo starať, je jediné, čo máš, a už aj tak je dosť skúšané osudom. Sľúb mi, že tie miesta budeš zďaleka obchádzať.“

„Sľubujem.“

Uvoľnenie

Zatiaľ čo načúvam rozhovorom naokolo, Vivì mi rozopína gombíky na rúžporku. Cítim jej ľahkú, štíhlu ruku, opatrne ňou pohybuje a hladká ma po spodkoch. Prezerám si jej zelené oči plné zlatistých žiliek a bielu pokožku, ktorá vyzerá až neskutočná a mesačná, čo je taká bledá. Vivì je taká šikovní, nežná a láskavá, až sa mi nechce veriť, že jej

správanie pramení výhradne z prísnych ponaučení Madam. Jej gaštanové vlasy mi splývajú na plece, tvári sa zasnene a romanticky. Je zahalená ľahkým čipkovaným kombiné slonovinovej farby, nemá podprsenku ani nohavičky. Ramienko sa jej zošuchne z pleca a odhalí dokonale, o málinko väčšie prsia, ako som si predstavoval, keď som videl jej vysoké, štíhle telo. Dva razy som zaplatil aj za Oscara, dnes sa rozhodol pozvať ma on a zobral ma do znamenitého, veľmi elegantného bordelu. Všade červený zamat, záclony okrovej farby, stolíky zo vzácného dreva, čalúnené stoličky, vzácny drahý nábytok, je tu dokonca malý bar, z ktorého sa človek môže dať obslúžiť dievčatami alebo Madam. Oscar je kúsok odo mňa a čosi si šepká do ucha s oveľa menej romanticky sa tváriacou modrookou blondínkou, ako je moja Vivì. Elegantný muž okolo päťdesiatky nezúčastnene hrá na klavíri a prechádza od Chopinových nočných k Beethovenovej Sonáte mesačného svitu, od Rachmaninovových prelúdií k Bachovým. Je natoľko zvyknutý každý deň hrať to isté, že mu vôbec nerobí problém pritom sa s nami zhovárať. Nepozera sa na klávesy, lež pozorne sleduje každý detail okolo seba, kontroluje klientov i dievčatá, dáva pozor, aby sa všetci správali slušne a aby sa človek príliš neopustil a prídlho nevyčkával. Aj na luxusnom mieste treba v istej chvíli dokončiť načaté. Usmeje sa na mňa.

„Určite máš vek na to, aby si tu bol?“

Oscar si prestane šepkať so svojím dievčaťom a odvetí mu tónom, ktorý nepripúšťa námietky.

„Je so mnou. Ručím zaňho. Je to môj bratranec, zabudol si doklady. Vyzerá krpatý, ale nie je.“

Muž sa usmeje a obráti sa na Vivì.

„Čo povieš, Vivì? Aký je? Krpatý?“

Vivì zdvihne pohľad k mužovi a milo a potmehúdsky sa usmeje.

„Nepovedala by som.“

Oscar sa rozosmeje.

„Vidíš? Veď som ti vravel.“

Oscarova blondínka mi to hneď veselo vysvetlí.

„Povinnosťou pána Manfreda je informovať sa. On sa vypytuje každého, nemusíš sa hneď urážať.“

„Ja sa neurážam.“

„Okrem toho vidieť, že máš šibalský pohľad, vôbec nie si nejaké sopľavé decko.“

Viví sa zádumčivo usmeje a ďalej pohybuje rukou v mojom rázporku. Manfreda na mňa vážne pozrie.

„Ak sa mi sem dostaví kontrola, mám po chlebe. Pokuty sú masťné.“

Potom sa obráti k Oscarovej blondínke.

„Však, *Bolončanka*?“

„Pravda je.“

Pozriem sa na Manfreda a položím mu nevhodnú otázku.

„*Bolončanka*?“

„To je umelecké meno.“

„Ahá, myslel som si, že ste ju oslovili priezviskom.“

Blondínka sa rozosmeje a spolu s ňou aj Oscar. Manfreda sa na mňa podozrievavo zahľadí.

„Hej, chlapčisko, určite už máš osemnásť?“

„Prečo?“

„*Bolončanka* sa hovorí žene, ktorá praktizuje vyššie umenie.“

Zatváram sa, že som pochopil.

„Aha.“

Na pomoc mi príde sama *Bolončanka*, pozrie mi rovno do očí, pootvorí ústa, rýchlo pokrúti jazykom a mľaskavo vsaje vzduch. Teraz som už pochopil.

„*Emilianska špecialita, ako tortellini.*“

Madam Julie zamlknuto sedí pri bare, má bližšie k sedemdesiatke ako k šesťdesiatke, všetko nezúčastnene pozoruje a opakovane kontroluje dvojce kukučkové hodiny na stene. Iba kedy-tedy posúri hostí, aby sa už pobrali hore do izieb. Všetci vlastne vedia, že tá spoločná chvíľa záhaľky, popíjania, pofajčievania a klebetenia predstavuje najzábavnejšiu časť návštevy. Scéna, ktorú mám pred očami, zatiaľ

čo Vivì ma pomaly a nežne hladká medzi nohami, je kúzelná.

Pri pomyslení na predčasnú smrť zúfalo túžim preskočiť čas a niektoré životné etapy. Bažím po všetkom, pretože sa bojím, že sa nestihnem nasýtiť. Priam dychtím po poznaní, mám chuť všetko vyskúšať a o všetko sa pokúsiť. To platí tak pre maľbu, ako aj pre všetky rozkoše. Cítim potrebu ujsť pred smrťou hoc aj nemorálnym spôsobom. Bordel mi dáva klamnú predstavu, že som v spoločnosti mne podobných, skazených, chorých a pochybných anjelov.

Netuším, či sa krásna Vivì so mnou naozaj cíti príjemne. Možno ju k tomu ženie iba chudoba. Mňa zase ženie presvedčenie, že nemám čas. Naše zúfalstvo si je podobné. Napokon, tieto dievčatá sú ako klauzúrne mníšky, majú zakázané aj vychádzať. Žijú, obedujú a spia spolu a možnože sa spolu aj modlia. Prezerám si klientov a dievčatá a v tejto chvíli na nich nevidím nič perverzné. Ani jeden muž sa neponáhľa vyjsť hore do izby a zbaviť sa svojich telesných tekutín. Všetci sa chcú iba utápať v ilúziách, že pri sebe majú mladé dievčiny, ktorým sa chcú zapáčiť. Je tu veľmi elegantný muž okolo štyridsiatky, fajčí cigaru a zaplňa miestnosť príjemnou štiplavou vôňou. Jeho spoločníčka ho hladká po rukách. Muž sa tvári hanblivo a neprítomne, sústredí sa skôr na fajčenie a na pohárik ako na sex. Má vyberané spôsoby, ktoré vo mne evokujú smutný príbeh jeho samoty alebo nešťastnej lásky. Všimne si, že sa naňho pozerám, a usmeje sa.

„Príjemná vôňa.“

„Moja cigara?“

„Áno.“

„Celkom obyčajná Toscano.“

„Príjemná.“

Madam Julie sa uštipačne vmieša medzi nás.

„Dobrá akurát tak na to, aby odháňala komáre.“

Muž sa trpezlivo usmeje.

„To je presušený tabak.“

Madam si nedá ujsť príležitosť.

„Veď hovorím, pokazený.“

„Chceš jednu?“

Jeho otázka ma privedie do rozpakov.

„Nerobte si starosti.“

Muž bez slova vytiahne z vrecka precízne odrezanú polovicu cigary a láskavo mi ju podá. „Je tvoja.“

Prvá vec, ktorá mi inštinktívne napadne, je ovoňať ju.

Cítim vôňu slamy a silnú, horkú vôňu tmavej čokolády.

„Fajčí sa pokojne, pomaly. S vínom alebo s pálenkou.“

„Ďakujem.“

„Za málo.“

Naša vzájomná výmena zdvorilostí podráždí Madam Julie, na ktorej okrem mena nie je nič francúzske, a mojím silným benátskym prízvukom nás posúri, aby sme sa konečne rozhýbali.

„Je čas na vašu polievočku, páni. Chcete si ju nechať vychladnúť? Ak ste si chceli iba poklebetiť ako muž s mužom, mali ste ísť na inú adresu.“

Láskavý pán, ktorý mi daroval polovicu Toscana, vstane z pohovky, galantne nastaví rameno svojej dáme a pomôže jej odkráčať na vysokých opätkoch k schodom. Len čo sa dievča obráti, nechá prakticky odhalený malý pevný zadôček, ktorý som si predstavoval širší a nie až taký pevný. Jedna z výhod bordelu je možnosť overiť si fyzickú stránku žien. Ženy či dievčatá bežne nechávajú pod šatami tušíť klamné zadky a prsia, je takmer nemožné presne odhadnúť ich skutočné tvary.

Tu v bordeli, kde každé dievča kladie dôraz na vlastnú nahotu, je všetko aj v skutočnosti také, ako sa javí. Pravda o ženskom tele sa mi neklamne rozprestiera pred očami. Nevestienec je veľmi demokratický. Nahota je spravodlivá a pravdivá, aj v maliarstve, teda ak človek nie je nútený celý život maľovať iba loďky, stromy a kone.

„Ták, páni, šup do izieb a do toho!“

Oblečený si ľahnem na posteľ, len nohy mi trčia von. Vivì otvorí zásuvku a s detským pohľadom mi ukáže škatuľku

cukríkov. Smeje sa. Jeden pahltné rozbalí a hodí si ho do úst.

„Chceš? Poslala mi ich teta z Florencie.“

„Ďakujem.“

„Ríbezľové.“

Prinesie mi červený cukrík, vloží mi ho do úst a natiahne sa vedľa mňa. Mlčky a s náznakom detského úsmevu cmúľame cukríky. Z Viviných úst cítiť rovnakú vôňu, akú mám na jazyku. Pritúlím sa k nej, aby som ju pobožkal, no ona ma zastaví.

„Nie, nemôžem.“

„Čo nemôžeš?“

„Nesmiem bozkávať na ústa. Bozky sú zakázané. Môžeš robiť všetko, len nie ma bozkávať.“

„A to už prečo?“

„Pretože bozkami sa prenášajú choroby.“

„Viac ako tým...“

Ukážem nižšie.

„Samozrejme, že viac. Každý mesiac sem chodíeva lekár, vyšetruje nás a zakaždým nám opakuje, aby sme sa s nikým nebozkávali. Pre tuberkulózu.“

Rozbúši sa mi srdce.

„Je jej všade plno. Niektorí ani nevedia, že ju majú. Stačí kvapka sliny, vieš? Celkom malinká.“

Cítim sa, akoby ma odhalila. Vivì vysvetľuje, ako keby ľutovala niekoho chorého.

„Vieš, že sa z nej nedá vyliečiť?“

„Áno, počul som niečo...“

„Človeku sa žije zle a neraz zomrie mladý. Chutí ti cukrík?“

„Veľmi.“

Na chvíľku sa medzi nami rozhostí ticho a Vivì mi vsunie ruku do rázporka, ako to urobila už dolu v salóne. Potom mi položí obvyklú otázku.

„Ako to chceš?“

„Neviem, ty?“

„Mne je to jedno. Čo ti môžem urobiť?“

„Mohli by sme si to neplánovať? Budeme robiť to, čo nám napadne, len tak, bez chystania.“

„Chceš prekvapenie?“

„Áno, veľmi rád.“

„Ešte jeden cukrík?“

„Nie. Keď, tak až potom.“

„Niektorí potom fajčia.“

„Môže byť cukrík.“

„Ty nemáš osemnásť rokov, však, Amedeo?“

Neodpoviem, srdce sa mi rozbúši ešte rýchlejšie. Vivì sa rozosmeje.

„Nemáš, nebudeš mať viac ako šesťnásť. Ale mne to nevadí, ani ja nemám osemnásť rokov.“

„Ach, naozaj?“

„Nesmie sa to rozchýriť. Teda, nesmú to vedieť klienti. Madam Julie sa bojí, že by ju udali.“

„Aha, chápem. Si z Florencie?“

„Hej. Bol si tam niekedy?“

„Ešte nie.“

„A čo vlastne robíš?“

„Ja? Maľujem.“

„Ak chceš byť maliarom, musíš vidieť všetku tú nádheru v Uffizi.“

„Ja viem. Ty si tam bola?“

„Nie. Nikto ma tam nikdy nezobral. Už vieš, ako to chceš? Zdáš sa mi pekne pripravený. Dokonca viac ako pripravený.“

Zasmeje sa a zovrie ruku, ktorou ma hladká.

„Najprv sa chvíľu rozprávajme.“

„Mnohí sa chcú iba rozprávať, vieš? Ktovie, prečo sem vlastne chodia. Ak chceš, rozprávať sa môžeš aj s manželkou, no nie?“

„Ja nie som ženatý. A čo ti hovoria?“

„Ponosujú sa, väčšinou sa sťažujú na prácu, na deti a na ženy. Vy chlapi len bedákate. Ale tí, čo sa chcú iba rozprávať, potom nechávajú vyššie prepitné. Koniec koncov, žije sa tu dobre, pracuje sa menej a zarába sa viac.“

„Ty si najkrajšia, Vivì.“

„Ďakujem.“

„Mohla by si robiť inšie.“

„Ako moja matka? Opracovávať kože a jelenice a drať si ruky?“

„Mohla by si mať snúbenca.“

„Preboha, už aj ty? Pár klientov mi povedalo, že ma chce... ako sa to hovorí? Vykúpiť.“

Pobavene sa zasmieja.

„Blázni. Pozri, aká bielizeň, čipky, závoje a vyšívané nohavičky.“

„Vivì, ty nemáš nohavičky.“

„V zásuvke, hlupáček. Jem, pijem a v zime som v teple. Kto má všetky tieto vymoženosti a k tomu lekára a lieky? Len si pomysli, vydám sa za jedného z tamtých a len čo sa ma nasýti, vyhodí ma na ulicu. Neverím im.“

Obdivujem Vivino triezve zmýšľanie, prekvapuje ma, ako dobre pozná ľudí a ich nedostatky. Vidí ľudí takých, akými v skutočnosti sú. Je múdrejšia ako ja.

My muži sme vždy ohromení silou a odvahou žien. Chceme, aby nám mamy pomáhali a utešovali nás, aby nás dcéry a sestry chápali, snúbenice a manželky milovali a kurvy ukájali. Máme v sebe plno pozatváraných zásuviek a v nich poschovávané to, čo zo ženského sveta potrebujeme. V každom šuplíku musí byť žena vhodná pre našu chvíľkovú potrebu. Aj ja tak skončím? Obávam sa, že áno. Koniec koncov, som predsa syn svojho otca. Aj on sa vracia k rodine iba vtedy, keď musí otvoriť zásuvku s nápisom povinnosť. Pretože aj to je potreba, dokonca jedna z najdôležitejších, aké človek má. Plnenie si povinností zvyšuje úctu iných voči nám. Ibaže keď sa muž, ktorý ma splodil, vráti do Livorna, je duchom neprítomný a tvári sa nezúčastnene, akoby zabudol, kto je jeho rodina. Nikdy nesedel pri mojej posteli a strata majetku z neho urobila panáka ľahostajného k citom. Predstavím si ho tak, ako sa javí v neúprosnom opise mojej mamy: v nejakom sardínskom bordeli v spoločnosti dievčat, ktoré ani nepozná po mene

a od ktorých žobroní skôr trochu spoločnosti ako rozkoše. Na rozdiel od neho ja sa ešte stále pokúšam pochopiť, čo je to vlastne sex, láska, telo a myšlienky ženy, zatiaľ čo on už pozná hociktorý bordel lepšie ako vlastný dom.

Kým som sa zahĺbil do týchto myšlienok, Vivì ma dohladkala, zadriemala a moje vzrušenie ochablo. Ako si ju tak obzerám, uvedomím si, že je skutočne nádherná. Jas jej pokožky rozžiaril celú izbu, jej prsia sú pevné a vyduté, bradavky drobné a zdurené. Rád by som ju namaľoval. Obdivujem ju, ale už ma nevzrušuje, zavládol vo mne pokoj, ktorý súvisí s vyrovnanosťou krásy. V tomto takpovediac odovzdaní sa jej telesná a duševná stránka spojili v jedno a ona vyzerá menej pozemsky. Túto dievčinu pravdepodobne čaká ťažký život plný podlostí, ktoré bude musieť znášať. Táto chvíľa je však kúzelná a jedinečná. Bolo by treba ukradnúť ju a urobiť nezničiteľnou. Postrehnem, že sa práve rozhodujem, čo budem chcieť v budúcnosti maľovať: neopakovateľné chvíle uvoľnenia. Žiadne zátišia, predmety, loďky ani zvieratá. Muž a žena vo chvíľach pokoja. Iba vtedy si môžeme uvedomiť, čím vlastne sme. Pokoj so sebou prináša jasnú myseľ a prebúdza v nás nečakanú chápanosť, umožňuje nám porozumieť aspoň niečomu z nás samých a pomáha nám prijať to bez hnevu a obáv.

Útecha

Znova horúčka. Znova kašeľ a bolesť. Vypľúval som krv. Táto choroba sa vracia nečakane a náhle. Lekár povedal, že tentoraz kríza pominie skôr ako inokedy, pretože je slabšia. Mám zápal pohrudnice, ale horúčka nie je veľmi vysoká a dá sa ľahšie znížiť. Mama si znovu nasadila masku pokoja. Usmieva sa na mňa plná dôvery a zahŕňa ma pozornosťami. Svoju lásku prejavuje tým, že sa odmieta poddať osudu. Vidím, ako starne, ale nestráca ani štipku energie. Keby prestala byť užitočnou, začala by pomaly umierať.

Mama je živý príklad, že svätosť sa dá dosiahnuť skôr každodenným lopotením ako modlitbami k Bohu. Dúfam, že existuje vyššia spravodlivosť. Kto pomáha druhým, zaslúži si pomoc, hoc aj po miliarde rokov.

Tušíť v mojom veku, že môj život sa kráti, ma dennodenne zraňuje na duši. Tieto rany sa mi darí celiť iba spánkom. Keď padne noc, som taký unavený, že sa utiahnem do postele s jedinou nádejou – spať. Nanešťastie, nikdy sa mi nepodarí zaspáť hneď, vždy ležím pod prikrývkami a nemám pokoja, len čítam a rozmýšľam, takmer nikdy však nezaspím, ako by som chcel. V poslednom čase mi mama pripravuje bylinkové odvary v nádeji, že vyliečia moju nespavosť. Chcel by som však niečo silnejšie. Keby som sa v noci nebudil, aj dni by boli znesiteľnejšie. Niekedy mám aj počas spánku pocit, že sa dusím, dych sa mi zasekne a z ničoho nič sa zobudím. Podľa lekára tieto poruchy nesúvisia so suchotami. Pravdepodobne sa iba bojím, že zomriem v spánku.

Raz som potajomky niečo vyskúšal, vyšlo to a teraz to robievam s určitou pravidelnosťou. Skôr ako si ľahnem, odskočím si do kuchyne, nalejem si za pohár vína a na dúšok ho vypijem. Vždy ma to na chvíľku upokojí. Trochu sa mi krúti hlava, keď si ju zložím na vankúš, ale ak to vydržím, potom spím. Neverím, že mama by súhlasila, keby o tom vedela. Tvrdí, že tuberkulóza sa lieči dobrým jedlom a vyhýbaním sa všetkému, čo telu kradne silu. Alkohol je zakázaný. Bude lepšie, ak nikto nebude vedieť, že pijem, inak by víno okamžite zmizlo. Som presvedčený, že tuberkulóze sú všetky tieto opatrenia na smiech.

Mama chápe, že maľovanie môže zahnať myšlienky, ktoré ma prenasledujú, zároveň však vie, že by mohlo byť príčinou môjho utrpenia, najmä ak by som zistil, že naň nemám talent. V takom prípade by umenie zmenilo svoju podstatu.

„Dedo, musím ísť na pár dní do Florencie podpísať dve zmluvy so svojím vydavateľom. Mohol by si ísť so mnou. Pozdáva sa ti to?“

„Hurá!“

„Maestrovi Michelimu povieš, že niekoľko dní vymeškáš. Daj si poradiť, čo vo Florencii vidieť.“

„Loďky a kone.“

Mama sa usmeje, postrehne môj sarkazmus, no nič na to nepovie.

„Ja sám najlepšie viem, čo si mám vo Florencii pozrieť. Jeho sa pýtať nemusím.“

Florenca (1901)

Nevedel som, že Florenca bola hlavným mestom Talianska. Síce iba krátko, ale predsa. V tom čase sa začalo s mnohými stavbami, zmenili sa ulice aj námestia. Florentiania hovoria, že predtým to bolo lepšie, je však všeobecne známe, že ľudia nikdy nechcú, aby sa niečo menilo. Recepčný v hoteli, kde sme si rezervovali izbu, sa vyžaloval mojej mame.

„Drahá pani, to teda museli byť blázni, čo zbúrali kus hradieb. Aké len bolo naše mesto pekné.“

„Ešte stále je.“

„Florentiania milovali hradby a starú tržnicu. Nebolo treba stavať nové domy a štvrte. Už aj tak nás je veľa a k tomu ešte aj tí turisti, už sa tu nedá ani dýchať. Všetkému je na vine ten Poggi.“

„Kto je to?“

„Architekt, vlastne urbanista, ako sa dáva oslovovať. Ľudia ho neznášajú.“

„Ja síce nechápem, aký je rozdiel medzi *pred* týmto Poggim a *po* ňom, ale Florenca je plná ľudí a pre vás hotelierov je to len dobre.“

„Viete, koľko nás je? Len Florentiánov takmer päťdesiat tisíc. Plus cudzinci, čo sem chodia na dovolenku, potom tí,

čo sa prisťahovali za krásami mesta, a k tomu ešte aj ľudia, čo sa usadili na vidieku. Hlavne Angličanov je tu plno, nepotrvá dlho a všetci budeme Angličania.“

Kráčame z nohy na nohu a pozorujeme, ako si žijú Florentiania. To, čo vidíme, vonkoncom nedáva recepcnému za pravdu – ľudia sú pokojní, pracovití a milí. Robotníci v modrých a hnedých montérkach chodia hore-dolu, podnikatelia idú do fabriky, ďalší na stavbu. V niektorých štvrtiach sa usadili remeselníci z toho istého fachu, šperkári a zlatníci pri Starom moste, stolári zas na Májovej ulici. Mama tvrdí, že florentskí krajčírski sú veľmi šikovní a vychytení. Okrem toho tu pracuje aj nemálo garbiarov a majstrov železiarov, všade je požehnané nábytkárov, ktorí vykladajú stoly a kredence priamo na ulicu. Na Florencii sa mi najviac páči elegancia, muži aj ženy sú oveľa zaujímavejší a pôvabnejší ako v Livorne. Spoločníci dám sú pozorní, starostliví, vopred im otvárajú dvere, vždy im jedno-ducho, no spôsobne ponúknu rameno. Neprestávam sa obzerať dokola, pretože som iba obyčajný malomeštiak, ktorý nad všetkým žasne.

„Všetko sa mi tu páči, mama.“

„Ešte si nič nevidel. Teraz ideme na zákusok.“

Sme v Stĺpovej kaviarni pomenovanej podľa štyroch stĺpov podopierajúcich ozdobný strop a všetko je tu veľkolepé a plné života. Ani raz som nezakašľal, možno práve toto je tá správna liečba na suchoty: krása. Vo vzduchu cítim vôňu Toskana, rovnakej cigary, akú mi daroval ten láskavý pán v luxusnom bordeli. Toscano mi strašne chutí, je to ako fajčiť čokoládu. Mám chuť zapáliť si. Mame to však nepoviem, nikdy to nikomu nepoviem.

Paszkowski je ďalšia známa florentská kaviareň, ktorá sa inšpirovala parížskymi a viedenskými podnikmi. Olejové lampy a tabakový dym vytvárajú príjemnú, pozlátenú atmosféru. Robia tu výborné zákusky a zmrzlinu. Napchávam sa ako prasiatko a mama sa neprestajne smeje, zabáva sa, už

roky som ju nevidel takú spokojnú. Pre ňu je dôležité len to, že do seba hádzem čo najväčšie množstvo jedla. Proti suchotám, škrofulóze a vysileniu sa proste bojuje jedlom. Veľmi tomu neverím, pretože keď sa prejem, nafúkne sa mi brucho a ledva lapám dych. Ona však trvá na svojom a ak preto, aby som ju videl šťastnú, musím jesť, tak sa budem napchávať, až kým neprasknem.

„Vrátime sa do hotela, Dedo, drieme sa mi. Tvoja maminka už nie je mladica.“

„Moja maminka je generál ostrostrelcov. Kedy sa máš zajtra stretnúť s vydavateľom?“

„Nikam sa neponáhľam.“

„Môžem sa ísť prejsť, kým pôjdeš za ním?“

„Iba ak zostaneš v centre.“

„Áno, samozrejme, zostanem v centre.“

„Popoludní sa ide do Uffizi, nesmieš sa unaviť.“

Počujem mamino ťažké dýchanie, tichučko pochrapkáva. Navyše som toho pojedol až-až a ešte stále som rozrušený zo všetkého, čo som videl. Som si istý, že celú noc ani oka nezažmúrim. Musím si vypíť. Ak si nevypijem, nezaspím a budem fantazírovať až do rána. Neviem, čo robiť, doma je to jednoduché: potichučky sa prešmyknem do kuchyne, vypijem si a vrátim sa do postele. Ale tu? Vstanem a tichuľinko prejdem k dverám, zvrtnem kľúčom a pomaly, nehlučne otvorím dvere. Mama ďalej spí. Vyklíznem na chodbu, zídem po schodoch a dôjdem na recepciu. Sedí tam muž, ktorý nás ubytoval, je sám. Niečo zapisuje do účtovnej knihy. Zdvihne pohľad a zbadá ma.

„Potrebuješ niečo?“

„Neviem zaspáť.“

„A pani matka?“

„Spí, šťastná to žena.“

„Ako to, že ty nespíš?“

„Prejedol som sa.“

„Chceš trochu vody?“

„Áno, ďakujem.“

Muž vstane, na niekoľko sekúnd zmizne za závesom, a keď sa znovu objaví, nesie fľašku a pohár.

„Tu je voda.“

Naleje mi a prisunie mi pohár po pulte. Nemám ani najmenšiu chuť na vodu, ale premôžem sa.

„Vy nepijete?“

„Ja?“

Usmeje sa a ukáže na pohár plný jantárovej tekutiny vedľa knihy, do ktorej píše.

„Čo je to?“

„Francúzsky tovar. Všetko, čo pochádza z Francúzska, je dobré. Volá sa armaňak.“

„Znie to ako meno nejakého mušketiera.“

„Koho?“

„Athos, Porthos, Aramis a *Armaňak*... traja mušketieri, poznáte ich? Francúzsky román. Napísal ho Alexandre Dumas.“

„Strieľaš si zo mňa?“

„Nie. Prvé tri mená sú naozajstné. Potom je D'Artagnan.“

„To som už počul.“

Usmejem sa naňho a pozriem na jeho pohár.

„Je dobrý?“

„Výborný, len sa tak klže dolu hrdlom.“

Pri týchto slovách sa napije a povzdychne si.

„Silný?“

„Áno.“

„Akú má chuť?“

„Ako armaňak. Takú chuť má iba on.“

„Môžem si privoňať?“

Podá mi pohár, priložím k nemu nos a vdýchnem zmes pelendreku, čokolády, dymu, dreva a medu.

„Dobrý.“

Pokynie mi, aby som mu ho vrátil. Podám mu ho.

„Keď budeš veľký, aj ty budeš piť armaňak.“

Znovu sa napije a ja tam len mlčky postávam.

„Môžem tu zostať? Budem vám robiť spoločnosť.“

„Mám prácu, musím ju dokončiť. Samé účty a ja s číslami veru nie som kamarát.“

„Ja áno. Môžem vám pomôcť.“

„Naozaj? Ďakujem.“

Usmeje sa a dá mi nazrieť do knihy s číslami.

„Výdavky a príjmy. Pánove vyúčtovania, zajtra ráno ich chce mať hotové.“

„Ak chcete, urobím to.“

„Nemôžem sa na teba spoľahnúť, ak sa pomýliš, ten mi zajtra vyškriabe oči.“

„Ja to spravím a vy to skontrolujete.“

„Dobre, ak si šikovný, bude to jednoduchšie.“

Skloním sa nad knihu a natiahnem ruku za pohárom s vodou, odpijem si glg a položím ho vedľa pohára s armaňakom.

„Začneme teda výdavkami. Máte ceruzu?“

Kým sa obráti, že zoberie niečo na písanie, zatvárim sa, že si beriem pohár s vodou, no v skutočnosti bleskovo schmatnem armaňak a prevrátim ho do seba. Zrazu ako-by vo mne niečo vybuchlo a v žalúdku ma pichá tisíc ihličiek. S tým som teda nerátal. Zakašlem a obleje ma nečakané teplo.

„Zabehla ti voda?“

„Áno.“

„Vždy hovorím, že voda človeku len škodí.“

„Tak mi teda dajte armaňak.“

„Čože? Ani nápad!“

Pri týchto slovách mi podá ceruzu. Zrátam čísla a napíšem výsledok.

„Hotovo.“

„Už? To bolo bleskové.“

„Prejdeme k ďalšiemu stĺpcu.“

Teraz sú už poháre s armaňakom dva. S recepčným sme sa skamarátili. V niektorých starých súčtoch som našiel chyby a on si ma zvolil za svojho osobného hrdinu. Skončili sme a ja som mal v sebe dosť likéru, aby som sa vrátil do izby s nádejou, že zaspím.

„Zajtra ráno sa pôjdem prejsť po centre. Sám.“
„A pani matka?“
„Má pracovné stretnutie.“
„Buď taký dobrý, nechod na opačný breh Arna. Nechod cez mosty, ak skončíš v San Frediane, bude s tebou zle.“
„San Frediano?“
„Áno, je priamo v srdci štvrte Ducha Svätého. Hovoria jej aj čierna štvrť. Vyhni sa jej. To ti mama nepovedala?“
„Nie. Je to nebezpečné miesto?“
„A ešte ako! Najvykričanejšie vo Florencii. Je plné zločincov, hrozné. Len si pomysli, ani polícia nie je schopná dohliadať na tých, čo tam žijú.“

Už viac ako hodinu počúvam recepčného, ktorý v jednom kuse pije a splieta piate cez deviate. Je poriadne opitý a ani si neuvedomil, že mi trikrát za sebou podvedome nalial armaňak, ústa sa mu ani na chvíľku nezastavia.

„Čiernu štvrť si človek nevie ani len predstaviť, ale turistom by sa o nej nemalo rozprávať, lebo potom všetkých pochyťtí neodolateľná túžba nazrieť tam. Hlavne nie Angličanom, lebo tí sa chcú hneď presvedčiť, že čudnejšie miesta ako u nich doma neexistujú. V San Frediane zúri vojna. Na jednej strane stoja špekulanti, ktorí chcú všetko zbúrať a ľudí vyhnať, aby celú štvrť zrekonštruovali, ale tí, čo tam bývajú, sú proti tomu. Ľudia sa zubami-nechtami bránia pred útokmi pánov, ktorí vlastnia stavebné spoločnosti.“

„Sú proti pánom? Tak potom sú socialisti ako môj brat.“
„Čoby, tam rozkazujú anarchisti v čiernej košeli s červenou šatkou. Ak sa tam ukážu socialisti, poženú ich paličami.“

„Aj socialisti sú proti pánom.“
„Iba slovami. V tej štvrti nestačí byť socialistami, tam treba byť rozvracačmi. Päťina obyvateľov má záznam na polícii.“

„Ako to všetko viete?“
„Pochádzam odtiaľ, narodil som sa a vyrástol som tam.“

Vieš, čo robia s takými ako ty? Zbijú ich palicami, vyzlečú a ak náhodou zomrú, ich telá schovajú. Polícia môže zasiahnuť iba vtedy, keď tam pošle desiatky mužov naraz, lebo keď ich pošle len zopár, zmlátia ich.“

Naleje si ďalší armaňak a mimovoľne chce naliať aj mne.

„Nie, ďakujem, stačilo.“

Znovu sa vášnivo rozreční.

„Len čo sa priblíži polícia, stovky rozzúrených a ozbrojených mužov a žien vyjdú do ulíc. Vtedy niet kadiaľ ujsť.“

„Kto tam býva?“

„Zlodeji a vrahovia. Bezohľadné, šikovne zorganizované indivíduá. Dokážu ujsť pred kontrolami všelijakými priechodmi a zašiť sa do skrýše.“

Uchvátené naňho hľadím, jeho rozprávanie o spoločenskej spodine ma očarilo.

„Všetky strechy sú pospájané a zločinci po nich utekajú.“

„Povedali ste, že ste sa tam narodili, ale vy sa mi na nich nepodobáte.“

„Ja som slušný človek. Ale nie vždy som ním bol. Žijú tam ľudia, ktorým sa nemôžem ukázať na oči, inak mi podrežú hrdlo. Môžem tam ísť iba v prestrojení.“

„Máte tam príbuzných?“

„Iba jednu tetu, veštkyňu.“

Posledné slovo ešte viac vyburcuje moju predstavivosť. Veštkyne dokážu všeličo, napríklad aj predpovedať budúcnosť.

„Veštkyňu? Naozajstnú veštkyňu?“

„Je jediná v celej Florencii, ktorá vie predpovedať budúcnosť a nikdy sa nemýli.“

„A je vaša teta?“

„Teta môjho otca. Je veľmi stará.“

„A vždy uhádne budúcnosť?“

„Vždy. Len sa ťa dotkne a hneď o tebe všetko vie.“

„Chcel by som sa s ňou stretnúť.“

Vyprskne v smiech.

„Tvoja pani matka by to nedovolila.“

„Tak tam pôjdeme spolu.“

„Aj s pani matkou?“

Znovu sa hlučne zarehoce.

„To nie, ste príliš slušní, mohli by ste skončiť zle.“

„Tak poďme spolu. Ja a vy.“

„My dvaja? Nie, to je nebezpečné. Ako som ti povedal, nemajú ma tam príliš v láske.“

„Ale tá vaša teta naozaj dokáže predpovedať budúcnosť?“

„Samozrejme.“

„Musím ju vidieť. Bezpodmienečne, ja potrebujem vedieť.“

„Vedieť čo? Si ešte len sopliak.“

„Nie som nijaký sopliak!“

„Si chlapec.“

„Nie!“

Zdvihnem hlas a on na mňa prekvapene pozrie. V tej istej chvíli zacítim, ako sa mi do spánkov vlieva neznesiteľné teplo, chrbát i čelo mi zalieva pot, z očí mi vyhrknu slzy. Recepčný sa mi ustarostene prizera.

„Je ti zle?“

„Áno, je. Hrozne. Ani neviete ako.“

Plačem, namáhavo dýcham a kašlem. Deje sa so mnou niečo neznáme a nepochopiteľné a desí ma to. Recepčný sa ma snaží upokojiť.

„To nič nie je. To iba ten armaňak, nemal som ti nalievať, som ja teda idiot. Ak sa o tom dozvie pani matka, dá ma odtiaľto vyhodiť.“

„Je mi zle! Pomóc!“

„Nekrič, chceš všetkých pobudiť?“

„Bojím sa.“

„Nemusíš sa báť. Ale teraz sa natiahni, tamto je gauč.“

Kašlem a plačem, strácam kontrolu, točí sa mi hlava.

Armaňak pôsobí inak ako víno, z ktorého si zvyknem vypíť doma. Privodiť si spánok pohárikom vína je jedna vec, ale byť opitý je úplne iné. Vstanem, zapotácam sa, chytám sa všetkého, čo mi príde pod ruku, zhodím stoličku.

Recepčný podíde ku mne, podoprie ma a opatrne ma chce uložiť.

„Lahni si, pomaly.“

Dopadnem však na gauč celou váhou, mám pocit, že sa rútim dozadu, potom zas dopredu. Všetko okolo mňa sa točí, privalí ma stena, skríknem. Privriem oči, mám pocit, že sa pohybujem vzduchom, letím.

„Je mi zle! Všetko sa točí.“

„Kdeže, nič sa netočí, lež, nehýb sa. To raz-dva prejde.“

„Bojím sa.“

„Vydrž minútku, maj trochu trpezlivosti.“

„Chcem mamu!“

Myslím si, že som skríkol príliš nahlas.

„Tvoja pani matka spí. Buď ticho.“

„Zobudíte ju. Zomieram.“

„Budiť tú úbohú ženu? To nemôžem. Veď si iba trochu opitý. O chvíľu ti nič nebude. Ak sa upokojíš, ráno ťa zoberiem k svojej tete, dobre?“

„Nie, vy ma klamete.“

„Nie, neklamem. Stačí, ak nikomu nič nepovieš.“

„Neverím vám! Chcem mamu!“

Odušu sa rozplačem.

„Nebuď blázon, ak tvoja matka zistí, že som ti nalial, prídem o prácu.“

„Zomieram.“

„Od armaňaku sa neumiera, môžeš sa spoľahnúť.“

„Budem vracieť.“

„Hneď teraz?“

„Budem vracieť.“

„Nie, počkaj.“

„Ja už vraciam. Teraz, už aj.“

„Nerob to.“

Napne ma naprázdno, zakašlem. Recepčný sa rozbehne za pult a bleskovo sa vráti s plechovým vedrom. Ďalšie napnutie naprázdno. Zdvihne vedro a pridrží ho predou mnou.

„Zomieram.“

„Nie, musíš sa iba vyvracať.“

Pri treťom napnutí si uľavím od armaňaku, zmrzliny, obeda a od všetkého ostatného, čo som za celý deň pojedol.

„Ták, výborne. Teraz ti bude lepšie.“

„Och, bože, je mi zle, zomie...“

Po štvrtom napnutí sa mi uľaví nadobro. Znenazdajky sa cítim ľahunký, na hrudi ma už nič neťaží. Celý spotený sa zvalím na chrbát, no už sa cítim pokojnejší.“

„Teraz sa nehýb. Upokoj sa.“

Ak byť opitý znamená cítiť sa takto, nechápem, ako si tento stav môžu ľudia navodzovať dobrovoľne.

„Chcem mamu.“

„Nie, počkaj.“

„Povedal som chcem mamu!“

„Zajtra ťa zoberiem k tete. Sľúbil som ti to predsa, ale teraz poslúchni a upokoj sa, dobre?“

Zapozerám sa na jeden bod na stope a vyskúšam na ňom udržať pohľad. Steny zastanú. Recepčného tvár spurovela a tých pár vlasov, čo mu ešte zostalo na hlave, mu stojí dupkom. Pozerá sa na mňa, akoby hľadel na mŕtveho.

„Vidíš? Vidíš, že už ti je lepšie?“

Vzápätí, z ničoho nič, tma.

„Dedo... Dedo.“

Z hlbokkej jaskyne v hlave počujem vychádzať mamin hlas.

„Dedo... Dedo.“

Otvorím oči a vidím ju skláňať sa nado mnou. Ešte stále ležím na gauči pri pulte na recepcii. Nieкто ma prikryl vlnenou dekou a pod hlavu mi podložil vankúš.

„Dedo, keď som sa zobudila a nenašla som ťa, skoro som zomrela od strachu. Prečo si tu?“

Za mamou sa zjaví recepčný, vyzerá čerstvo a oddýchnuto, usmieva sa vyspatý doružova.

„Bol smädný, dal som mu piť, vodu, potom si sem sadol, lebo sa mu nedriemalo, ale nakoniec zaspal. Nechcel som ho budiť. Bol som tu celú noc a chlapec si pokojne oddýchol.“

Mama nevyzerá obzvlášť znepokojená. Veľmi dobre vie, že vždy mi robí veľký problém zaspáť.

„Prečo si ma nezobudil?“

Recepčný na mňa žmurkne, aby mi pripomenul našu dohodu.

„Možnože sa prejedol.“

„Vskutku, včera to trochu prehnal.“

„Tak či onak, zakryl som ho a pod hlavu som mu podložil vankúš. Ako ti je, mladý muž?“

Pomaly sa pohnem a pokúsim sa zložiť nohy na zem.

„Dobre.“

Mám nutkanie zakašľať, mama si prisadne ku mne.

„Kašľal?“

„Iba dva razy zaodfhal a hneď zaspal.“

Mama sa obráti na recepčného neľútostným tónom.

„Mali ste ma zavolať. Už sa to viac nesmie zopakovať, je vám to jasné?“

„Áno, pani. Odpusťte.“

„Nesmiete si robiť po svojom.“

„Mama, on za nič nemôže.“

„Ja teraz musím ísť na to stretnutie, ale ty choď hore do izby a ešte si pospi.“

„Už som hore. Chcel som sa ísť prejsť.“

„Ani nápad.“

„Mama, neprišiel som do Florencie spať.“

Našťastie mama nie je dosť blízko, aby cítila, ako zo mňa páchne alkohol. Usmievam sa na ňu ako anjelik.

„Dedo, stretneme sa tu napoludnie.“

„Dobre.“

„Ak pôjdeš von, zostaň tu nablízku, rozumel si?“

„Pravdaže. Len pár krokov tu v centre.“

Rozprávanie recepčného bolo natoľko príťažlivé, až to teraz ľutujem. Konečne mi prezradil, ako sa volá: Lorenzo. Pre mňa však bude iba údenár Enzo, ktorý nesie jednej starej panej kus mäsa zabalený v novinách. Na oči si narazil barretku a golier saka vytiahol dohora. V zuboch drží načatý

kus Toscana, až má od neho vykrútené ústa. Musím priznať, že sám by som mal čo robiť, aby som ho spoznal. Hútam, čo také hrozné vyparatil, že sa bojí, aby ho niekto nenapadol. Cítiť z neho napätie a obavy, len čo sa mu s niekým skríži pohľad, sklopí oči. Veľmi sa bojí, aby ho niekto predsa len nespoznal, znenazdajky by nás zastavili a strhla by sa zrada. Toto miesto na opačnom brehu Arna je horšie ako hocijaká historka alebo predstava. Čierna štvrť je hustá spleť uličiek plná vykričaných tvárí s pochybnou povestou. Vzduch páchne pokazenými rybami a tekutinami odstátymi v sudoch. Všade je množstvo stolov a lavíc, na zemi sú poprestierané plachty a na nich pravdepodobne nakradnuté veci ako nože, laná a pracovné nástroje. Kde-tu sa objaví aj zbraň – puška, bajonet či boxer. Tovar dozaista pochádza z krádeží a šmelinári sú neustále v strehu. Pohľadom veľmi sústredene a ostražito kontrolujú každý jeden pohyb. Táto atmosféra ma fascinuje, pocit špiny a nebezpečenstva len stupňuje moju prirodzenú chuť po poznaní. Nepociťujem ani najmenšiu túžbu patriť sem, no tento svet ma očaril, je to ako život v dobrodružnom románe. Som plný fyzických dojmov: búši mi srdce, potím sa, trasú sa mi ruky. Hodím pohľad po jednom dome, na ktorom sú otvorené dvere, a vidím starca, ako nahý leží na posteli a spoločnosť mu robia dve mladulinké dievčatká, ešte skoro deti, aj ony sú vyzlečené. Je to len veľmi letmý pohľad, ale obraz, ten oplzlý a odpudzujúci výjav, sa mi vryje hlboko do pamäti. O kúsok ďalej sa muž háda so ženou, v sekunde sa zablysne čepeľ noža, no nestihnem si ani uvedomiť, ktorý z nich ho drží v ruke, pretože Lorenzo ma bleskovo napomenie.

„Priveľa sa obzeráš. Si hrozne zvedavý. Tu sa to nesmie.“

Pritiahne si sako a skontroluje, či je golier vytiahnutý najvyššie, ako sa dá. Dve polonahé deti sa hrajú v kaluži. Žena s červenými perami na mňa žmurkne, usmeje sa a odhalí spolovice zhnité zuby, druhá, trochu mladšia, si vykasá širokú červenú sukňu a odhalí hrubé nohy. Ďalšie výnimočne škaredé ženské stvorenia sa predávajú pred do-

mom a zároveň chystajú deťom jedlo. Zazdalo sa mi, že na jednom stole som zazrel ležať ozubenú pascu na jelene alebo diviaky. Dolu ulicou sa kotúľa niekoľko sudov, za nimi kráčajú dvaja mladí muži a dávajú pozor, aby nevrážali do stolov a ľudí. Samozvaný holič strihá vlasy uprostred ulice. Všade naokolo žijú zúfalí, neľútostní ľudia pohybujúci sa mimo zákona. Obďaleč na stoličke sedí žena, pri nohách jej kľačí muž, hlavu má vopchatú pod jej sukňou a rytmicky sa pohybuje, zatiaľ čo ona sa tvári nezúčastnene. Som v Danteho pekle. Uprostred ulice čupí dievčina a močí, psy pobehujú sem a tam a žerú odpadky. Spiečky a iné domáce zvieratá zobú tu i tam, čo sa dá. Nikto si nevšima zápach, ktorým je zamorený vzduch. Ďalší muž zašívá nejakému chlapcovi ranu nad okom. Tu má ľudstvo celkom iné potreby a starosti. Ľudia vnímajú bolesť celkom inak ako v skutočnom svete. Alebo žeby bol práve toto reálny život a ja už ani neviem rozoznať, ktorý svet je ktorý? Mám pocit, že je na mňa pripravená zaútočiť hocijaká choroba, lebo tu sú suchoty asi to najlepšie, čo sa ti môže prihodiť. Zovšadiaľ sa ozýva kašeľ a bedákanie, hoci nevidieť nikoho, kto ich vydáva. Niektorí muži sa zhovárajú medzi sebou, majú oblečené čierne košele a okolo krku previazané červené šatky. Podľa Lorenzovho opisu by to mohli byť anarchisti.

„Nepozerať sa na nich.“

Prenesiem pohľad inam a uvidím chlapca, ktorý vytrhne psovi z papule kus masného mäsa a pustí sa doň. Napne ma na vracanie. Lorenzo na mňa vrhne vyčítavý pohľad.

„Len pokoj.“

Už ani neviem, kam sa pozeráť. Mám pocit nereálnosti.

„A sme tu.“

Lorenzo zahne do bočnej uličky a zastane pred dverami s otvoreným krídlom, na ktorom visí vojenská prikrývka. Vojdeme dovnútra.

V malom domci mi udrie do nosa pach fazule a cibule, ktorým nasiaklo tých pár kusov dreveného nábytku stmavnu-

tého od kuchynských výparov, ktorým je zariadený. Na stoličke sedí škaredá, zošúverená, ale usmiata starena. Lorenzo ju pozdraví.

„Teta.“

„Čakala som ťa.“

„Ako sa máte?“

„Dobre.“

„Doniesol som vám mäso.“

„Hoď ho do hrnca.“

Lorenzo urobí, ako povedala, z novinového papiera vybalí asi dvojkilový kus mäsa a bez váhania ho celý vhodí do hrnca na ohni. Potom ma chce predstaviť tete.

„Je tu jeden chlapec.“

„Vidím.“

Ešte nikdy som sa nestretol s takou starou bytosťou. Vyzerá aspoň na sto rokov, ale jej pohľad je živý a je duchom prítomná.

„Chcel sa s tebou stretnúť, teta.“

„Ja viem.“

Podľa všetkého nemá problém ani so zrakom, ani so sluchom, ba ani s rozumom. Pozrie sa na mňa a pokynie mi, aby som podišiel bližšie. Mám chuť ujsť, zápach je odporný a vo vlhku, čo sa nazbieralo z výparov z hrnca, ledva dýcham. Starena sa síce usmieva, no aj napriek tomu ma desí. Vyzerá príšerne.

„Som škaredá, že?“

Číta mi myšlienky. Nemám odvahu odvetiť, nechcem byť nezdvorilý, ale nechcem ani klamať a nemienim sa priznať, že som zhrozený.

„Tvoj kamarát sa bojí.“

„Nie je zvyknutý.“

Pokúsím sa zareagovať tak, aby som sa ospravedlnil, ale zároveň ich neurazil.

„Nebojím sa.“

„Jasné, že sa bojíš, všetci sa boja.“

Nemá zmysel protirečiť jej.

„Poď, sadni si sem.“

Ukáže na stolček, kam si bez odvrávania sadnem. Natiahne vyziabnutú hrčovitú ruku a chytí moju.

„Áno, človek sa bojí viac ošklivosti ako krásy, však?“

Som si istý, že nech poviem čokoľvek, vždy to bude zlá odpoveď, preto radšej mlčím. Ona pokračuje.

„Krása netrvá večne, ošklivosť áno. Tá je navždy. Už ti to niekedy zišlo na um?“

Dívam sa na ňu a netuším, čo na to povedať.

„Pekné je škaredé a škaredé je pekné. Aj básnik to povedal.“

Smeje sa a obzerá si ma, stisne mi ruku a zacítim na pokožke slabý tlak jej polámaných nechťov.

„To, čo je vonku, nerobí dušu vo vnútri peknou alebo škaredou. Vieš, čo robí veci peknými alebo škaredými?“

„Nie.“

„Predstavivosť a slová. Stačí sa trochu ponamáhať a škaredé sa premení na pekné.“

Zasmeje sa mi do očí a láskavo ma pohladí po vlasoch. Je pravda, že vyzerá hrozne, ale vonkoncom sa nespráva nepriateľsky.

„Si obrezaný.“

Povedala to, akoby si všimla niečo, čo je pre všetkých očividné, niečo nezvratné. Akoby povedala si blondiak, máš bradu, si nízky. Pritakám.

„Áno. Ako to viete?“

„Vidím ľudí holých.“

Rozosmeje sa, pohľad na moju vystrašenú tvár ju pobavil.

„Nie že by sa mi holí páčili. Vidím ich bez ich ochranného štítu. Ľudia nosia šaty a tie ich len zbytočne skrývajú. Aj ty.“

„Vy naozaj vidíte budúcnosť?“

Z ničoho nič zväžnie.

„Nenecháš žiť tú, ktorá vykonáva mágiu. Tak stojí napísané.“

Vybuchne do smiechu a ja sa ešte viac zľaknem.

„Čarodejníci, strigy a veštcí nenaháňali strach iba kňa-

zom, ale všetkým bez rozdielu. Pálili nás na hranici, lebo sme vraj nahrádzali Boha, ale to nie je pravda. Problém bol v tom, že sme nahrádzali ich, kňazov. A ani vy Židia ste neboli o nič lepší.“

Mlčky prisvedčím.

„Taký mladý a taký ustarostený. Nebolo by jednoduchšie len žiť?“

„Ja neviem, či môžem...“

Skočí mi do reči.

„Žiť? Ó, samozrejme, že môžeš. Ty len nevieš, ako dlho budeš žiť. Ale to nevie nikto. Nie si iný ako ostatní.“

„Ja som...“

„Áno, ja viem. Ja viem.“

Čo už len môže vedieť? Ani ma nenechala dohovoriť.

„Aj ja by som mohla zomrieť, kým sa tu s tebou rozprávam.“

„To nie je to isté.“

„Pretože ty si mladý a ja stará?“

Nemám odvahu pritakať.

„Na ohni mám hrniec, v ktorom vrie voda. Čo to znamená...?“

„Že ste hladná?“

„Nie. Znamená to, že budem jesť. V budúcnosti. Robím si plány na večer. Ty máš na večer niečo naplánované?“

„Čojaviem?“

„Môžem zomrieť, ale nemyslím na to.“

„Vy nie ste chorá.“

„Aj nôž zabijaka môže byť choroba. Viem, že zomriem, ale aj tak si varím večeru.“

„Ja som ešte mladý a...“

Starena nepotrebuje dopyčovať vety do konca, hneď po prvých slovách vie, čo chcem povedať.

„Ja som chudobná a môj život stojí za menej ako život psa. Ale ty chceš odo mňa niečo vedieť. Prečo?“

„Váš synovec mi povedal...“

Starena zdvihne pohľad na synovca a zasmeje sa. Všimnem si, že ten pohľad plný láskavosti nepatrí Lorenzovi, lež

mne. Je to, akoby hovorila, že sa jej páčim a som jej sympatický. Pokračuje:

„Môj život nič neznamená, ale vidím aj viditeľné, aj neviditeľné a z oboch si beriem ponaučenie.“

Žasnem nad tým, ako rozpráva, keby nebola obklopená smradom a toľkou biedou, keby nebola taká stará a znetvorená, odetá do handier a vysušená na kosť, mohla by vyzeráť ako vzdelaná, učená žena.

„Všimol si si, že moje dvere sú vždy otvorené?“

Ukáže mi otvorené vchodové dvere s prikrývkou.

„Práve v tom spočíva tajomstvo. Tvoje dvere, chlapče, sú otvorené?“

Je očividné, že hovorí o symbolických dverách.

„Môže nimi vojsť hocikto, aj smrť.“

Cítim, ako mi stále silnejšie stíska ruku, jej ostré, polámané nechty sa mi zarývajú do dlane.

„Musíš čakať nečakané. Hľadaj poriadne a všade. Tajomstvá sú skryté. Ak neveríš, nenájdeš.“

„Ale ja...“

Preruší ma.

„Ty chceš vedieť, čo robiť so svojim strachom. Je tak?“

„Áno.“

„Zomrieš. Ako všetci.“

„Kedy?“

„*Kedy* je slovo a slová majú svoje čaro.“

„Koľko mám času?“

„To závisí od toho, ako ho vyplníš. *Teraz* je prítomnosť, *kedy* môže znamenať aj nekonečno.“

„Odpusťte mi, ale nerozumiem.“

„Ty tu nie si na *kedy*. Ty si tu na *navždy*. Nie každý má také šťastie.“

„Povedali ste predsa, že zomriem. Vedieť *kedy* na veci všetko mení.“

„Ty ma nepočúvaš, jedna časť teba nezomrie nikdy.“

„Som chorý.“

„Všetci sme chorí. Nie všetci však nikdy nezomrú ako ty.“

„Čo to znamená?“

„Máš dve choroby a obe sú ti vernými spoločníčkami.“

„Dve?“

„Jedným okom sleduj chorobu tela, ale druhým nezabudni kontrolovať tú druhú, tú, čo je v tebe.“

„Ony nie sú jedno a to isté?“

„Nebud' hlúpy. Had sa zvlieka z kože. Urob to aj ty a budeš voľný. Neboj sa, ty budeš žiť naveky.“

„Ja sa za tuberkulózu hanbím.“

„Vidíš? Začínaš chápať. Tvoja druhá choroba je hanba.“

„Čo mám urobiť?“

„Čaro a krása sú v tebe. Ulahod' im.“

Usmeje sa na mňa a odhalí horné ďasná bez jediného zuba, teda okrem dvoch sčernetých kýptikov. Nič viac mi nepovie, aj keď od nej očakávam iné, dôležitejšie slová, tie však neprichádzajú. Mlčky na seba hľadíme. Zovretie jej ruky nenaznačuje, že by chcelo poľaviť, preto predpokladám, že mi ešte má čo povedať. Lorenzo sa nesmelo pokúsi posúriť ju.

„Teta...“

„Čuš.“

Ona sa na mňa len ďalej pozerá, akoby mi čítala v očiach.

„Používaj ľahkosť.“

Prezerá si ma.

„Ťarcha ľahkosti vedie do hlbín. Prečo chceš byť ťažký? Môj život má menšiu cenu ako život psa, ale ten tvoj má cenu peňazí, ktoré ľudia ešte nevymysleli. Ibaže ty nechceš peniaze. Škoda. Ty hľadáš inšie. Ľahkosť vedie do hlbín a aj ty musíš skončiť až tam.“

„Ale keď ja neviem, či budem mať na všetko čas.“

„Na to som ti už odpovedala. Zomrieš ako hocikto iný a ako všetci ostatní, ani ty nevieš kedy. Vyplň svoj čas až tak, aby si ho premenil na *navždy*. To je tvoj spôsob, ako nezomrieť.“

Zmlkne a nechá vo mne pocit nespokojnosti a frustrácie. Jej slová ma len pletú a nedávajú mi nijakú nádej. Vyjadrovať sa iba v symboloch nie je tá najjasnejšia voľba, ani keby všetko, čo povedala, dávalo zmysel. Jej reč je až pre-

hnane záhadná a priveľmi zložitá, aby si človek dokázal vyloti jej slová, sám by som musel byť veštcom, aby som pochopil ich skrytý význam. Starena mi znenazdajky pustí ruku a nasadí zranený, takmer urazený výraz.

„Sklamala som ťa, čo? Chcel si dátum, aby si si mal čo napísať na náhrobok. Lenže sklamanie je presne to, čo mnohí ľudia zakúsia tvojou vinou. Sklamať iných bude tvoj jediný spôsob, ako nezradiť vlastné ideály. Budeš si dokonca až ubližovať, len aby si zostal sám sebou. Odíď!“

Toto je prvýkrát, čo sa so mnou rozpráva s opovrhnutím, ani čo by mi chcela dať najavo, že so mnou iba stráca čas.

„Zober ho preč a už ho sem nikdy nevod.“

„Áno, teta.“

Chcem sa ospravedlniť.

„Mrzí ma to, verte mi. Nechcel som vás uraziť.“

„Ja viem. Ale ja by som sa neurazila, ani keby si chcel.“

„Nechápem.“

„Hnevám sa, lebo to nerobíš naschvál.“

„Prepáčte mi.“

„Choď domov a snívaj.“

Lorenzo ma chytí pod pazuchu a ťahá ma k dverám.

„Vďaka za mäso.“

„Niet za čo, teta.“

Lorenzo si stiahne baretku na oči, vytiahne golier saka a ťahá ma za záves do toho istého zmätku ako predtým.

Livorno

„Dedo, prečo nič nepovieš?“

„A čo má povedať?“

„Videl si Uffizi, tak veľmi si po tom túžil a nič si nepovedal. Očakávam nejakú poznámku, slovo, vetu. Už dva dni iba mlčíš. Si smutný, pretože sme sa vrátili domov?“

„Nie.“

„Tak mi niečo povedz.“

„Ďakujem.“

„Nie, to nie je to, čo by som od teba chcela počuť. Vlastnej mame ďakovať nemusíš.“

Pozriem na ňu a cítim v sebe narastať nekonečný smútok, pretože od nej dostávam oveľa viac, ako jej dokážem dať. Môj problém momentálne spočíva v tom, že som zmätený. Nemôžem mame vysvetliť niečo, čomu ani sám nerozumiem.

„Mama, to by si nepochopila. Ani ja tomu nerozumiem. Či si to nevidela aj ty?“

„A čo také?“

„Uffizi predsa. Pri všetkej tej kráse si človek pripadá celkom zbytočný.“

Rozhostí sa medzi nami dlhé ticho a nedá sa vyplniť vysvetleniami. Krása je nevysvetliteľná, keď ju človek vidí, proste existuje a hotovo. Mám problém s vlastnou neadekvátnosťou a pocitom menejcennosti, čo predstavuje len ďalšiu bolesť, ktorá sa pridáva k tým, čo už v sebe mám.

„Človeku stačí dovoliť dotknúť sa hodnoty iných, aby sa premenil na úplnú nulu.“

„Aha, chápem.“

Mama sa usmeje, aby tak zdôraznila moje sebazničenie.

„Si ešte len chlapec, musíš počkať.“

„Jasné, počkať! Pretože mám celý život pred sebou, však?“

Zvýšil som hlas, no okamžite som to oľutoval. Nezaslúži si, aby som jej odvrkoval, lomcuje mnou však hnev.

„Takto sa so mnou nerozprávaj.“

„Koľko času potrebujem, aby som vyrástol, mami? Ako dlho musím čakať? Ja nemám čas.“

„Každý jeden raz, keď vyslovíš túto vetu, ma raniš. Nešťastie a choroby pomáhajú rásť rýchlejšie, ale nepremenia ťa ani na dospelého muža, ani na umelca ako mávnutím zázračného prútika. Musíš nazbierať skúsenosti, učiť sa a žiť.“

„Žiť? Ako dlho?“

„Tak dlho, ako bude treba. Nemáš na výber.“

„Vidíš? Nemá zmysel sa o tom rozprávať.“

Zvrtnem sa a odídem. Vojdem do svojej izby a hodím sa na posteľ. Mama je veľký stratég a predovšetkým sa so mnou vždy pokúša ísť cestou porozumenia, no tentoraz sa jej výraz zmenil. Črty tváre výrazne stvrdli, zastala na prahu mojej izby a podráždene na mňa zazerá.

„Neobracaj sa mi chrbtom. Nemôžeš ma vylúčiť zo svojho života, ty nerozhoduješ o tom, kedy treba hovoriť a kedy nie.“

„Prepáč.“

„Chápem, že sa chceš ľutovať. Nikto ti nerozumie lepšie ako ja, ktorá som ti bola nablízku v každej chvíli tvojej choroby, ale snaž sa ma nevyradiť zo svojho života. A teraz mi povedz: prečo ťa krása mučí?“

Tak predsa, ja som to vedel, chce ma prinútiť, aby som rozprával, chce pokračovať a niečo zo mňa vytiahnuť.

„Už som ti to povedal. Pretože ja nikdy nebudem taký dobrý.“

„Musíš si dopriať čas a vedieť čakať.“

„Čas?“

Mama ma preruší zvýšeným hlasom.

„Nie, že povieš to, čo máš na jazyku! Pokiaľ si nažive, smrť neexistuje. Odpovedz mi na túto otázku: prečo je umenie pekné?“

Neveriacky sa na ňu pozriem, položila mi otázku priamo na telo.

„Prosím? Čo to s tým má spoločné?“

„Chceš byť predsa umelcom, nie? Tak mi povedz, čo je na umení pekné?“

Mamina otázka ma dostala do úzkych. Neviem jej odpovedať, no ona nástojí.

„No tak!“

Uvedomím si, že jej naozaj neviem odpovedať. Musím sa zamyslieť, sústrediť sa.

„Ja mám času dosť.“

Prečo ma takáto jednoduchá otázka dostala do pomykova? Žeby preto, lebo mi ju položila mama, človek, ktorého

si ctím najviac na svete? Alebo preto, že ak jej odpoviem povrchné, mohla by ma považovať za neschopného, ešte skôr ako s niečím začnem? Netrpezlivo si ma obzerá.

„Umenie je pekné, pretože vyvoláva emócie.“

Nespúšťa zo mňa oči a vidieť, že teraz premýšľa ona. Potom sa vyjadrí.

„Emócie nevzbudzuje iba umenie, ale aj láska, strach, medziľudské vzťahy a priateľstvo. Dokonca aj negatívne pocity vyvolávajú emócie – nespravodlivosť, nenávisť, nevraživosť.“

Som ja ale trdlo, to je predsa jasné, emócia je príliš všeobecný pocit. Neviem, čo si mám myslieť, potom ma však osvieti.

„Umenie zlepšuje život, pretože krása nás upokojuje.“

Znovu sa nenáhľivo zamyslí. Teraz namietne, že pri prehnanom nadšení pre krásu existuje riziko, že človek zabudne na skutočný život, na boj o prežitie, námahu, bolesť a ťažkosti.

„Máš pravdu. Potrebujeme krásu, pretože sme privalení ťarchou problémov, ktoré nás zarmucujú. Práve preto je krása dôležitá.“

Povedal som niečo, čo má zmysel, zapáčilo sa jej to. Prekvapil som sám seba.

„Pokračuj, vysvetli mi, prečo je umenie pekné.“

Nikdy nemá dosť. Je to jej profesionálna deformácia.

Povolanie učiteľky ju núti neprestajne klásť otázky, vyžadovať od všetkých, aby uvažovali o trošku viac, ako sú zvyknutí.

„Môžem ti povedať, že umenie a krása sú k dispozícii všetkým, a preto sa cítime menej osamelí, pretože sa o ne delíme s ostatnými.“

„Správne.“

„Keď sa pozeráme na nejaký obraz alebo sochu, vieme, že aj mnoho iných ľudí v odlišných historických obdobiach videlo to isté a všetkým sa to páčilo. To je krása. Vedieť sa prihovárať rôznym ľuďom naprieč rôznymi epochami.“

Spokojne sa usmeje.

„Výborne. Pokračuj.“

„Umelecké diela vypovedajú aj o nepríjemných pocitoch: o utrpení, melanchólii, zúfalstve. O pocitoch, ktoré prežívajú ľudia na celom svete.“

„Správne.“

„Takže umenie nám hovorí, že bolesť je prirodzená, týka sa všetkých ľudí vo všetkých epochách.“

Nasleduje dlhé ticho. Postrehnem, že sa jej lesknú oči. Dojalo ju to a teraz sa snaží zadržať slzy.

„Mami, čo sa stalo?“

Zľahka potrasie hlavou, akoby chcela bagatelizovať dojatie.

„Máš pravdu, Dedo, je to tak.“

„Aj romány fungujú rovnakým spôsobom. Rozprávajú príbehy, ktoré nie sú naše, ale podobajú sa tomu nášmu...“

„Výborne, Dedo. Vidíš? Potrebuješ čas a musíš uvažovať, bolo by od teba nespravodlivé, keby si si ho nedoprial. Podľa mňa je tu ešte jedna dôležitá vec, ktorou sa vyznačuje umenie: užitočnosť.“

„Máš pravdu, mama. Krása je užitočná pre dušu.“

Zatvári sa znepokojene. Vždy je to tak, keď je reč o neviditeľnom.

„Pre dušu? Prečo pre dušu? Čo je to duša?“

„Mama, duša je to, čo cítime, čo vnímame.“

„Nie. Vnímame pomocou zmyslov.“

„Ja rozprávam o emóciách.“

„Tie sa vnímajú rozumom. Ty si už niekedy videl dušu? Ja tvrdím, že umenie je užitočné pre život.“

„Nie je to to isté?“

„Nie, život nám plynie pred očami. Dušu som ešte nikdy nevidela.“

„Ja si myslím, že existuje.“

„Dedo, umenie nám ukazuje niečo, čo sa síce podobá životu, ale je to lepšie ako on.“

„Určite lepšie ako ten môj.“

„Už zase s tým začínaš? Naozaj je tvoj život taký škaredý?“

„Je príšerný.“

„Bol by si rád, keby si sa zajtra uzdravil?“

„Samozrejme.“

„Takže život nie je škaredý. Keď, tak škaredá je choroba. Nesmieš si tieto dve veci mýliť, inak sa v tom nakoniec nevyznáš.“

Jej úvaha nemá chybu. Mama si otvára cestičku v myšlienkach.

„Dedo, povedz mi, čo je dôležitejšie, umenie alebo zdravie?“

„Myslím si, že... zdravie.“

„Samozrejme, keď ti chýba zdravie, ležíš v posteli a si chorý, umenie sa robiť nedá. Okrem toho sú ľudia, pre ktorých umenie nie je nevyhnutné. Ale zdravie je nevyhnuté pre každého. Zomrel by si, keby si nemal umenie?“

„Myslím si, že jedna časť mňa by zomrela.“

„Jedna časť? Ktorá?“

„Ak poviem duša, nahneváš sa?“

Usmeje sa.

„Už viackrát sa stalo, že si skoro zomrel. Načo ti bolo v tých chvíľach umenie? Znížilo ti horúčku? Vyliečilo ti kašeľ? Utíšilo bolesť?“

„Nie.“

„To znamená, že umenie nie je nevyhnutné na prežitie.“

„Samozrejme, že nie.“

„Dobre ma počúvaj, Dedo. V živote matky nastane chvíľa, keď je jej úlohou určiť hranice, skresáť ilúzie a skutočnosti dodať vážnosť. Hovorila som so svojím bratom.“

„So strýkom Amedeom?“

„Áno, poprosila som ho o pomoc. Mlč, viem, čo chceš povedať.“

„Už zase? Znovu si od neho pýtala peniaze?“

„Nie priamo. Nebolo treba. Má ťa rád a má pre teba slabosť.“

„Určite viac ako môj otec.“

„Tvoj otec prišiel takmer o všetko, v tejto chvíli je to preňho ťažké.“

„Ťažké? Ťažšie ako pre mňa? Zničil ti život.“

„To nie je pravda, mám štyri deti, ktoré milujem.“

„A jeho? Milovala si ho niekedy? A on teba?“

„Tvoj otec má zastarané spôsoby.“

„Akí sú muži so starodávnymi spôsobmi? Lahostajní k deťom a k manželkám? Koľko dní ste strávili spolu? Za celý život. Zrákala si ich niekedy? Bola si vydatá za cudzieho chlapa.“

„Ty si myslíš, že pripomínať si to stále dokola na tom niečo zmení?“

„Chceš požiadať o pomoc môjho strýka, zatiaľ čo môj otec ani nevie, či som živý, alebo mŕtvy.“

„Dôležitý je iba cieľ.“

„On nie je môj otec!“

„Je to môj brat! Máme veľmi silný a úprimný vzťah. Tvoj brat Emanuele sa s jeho pomocou stal advokátom.“

„A Umberto sa s pomocou strýkových peňazí, ktorý vždy zastúpil chýbajúcu hlavu rodiny, stal inžinierom. Mala si sa vydať za svojho brata alebo za skutočného muža!“

„Prestaň! Nič z toho, čo hovoríš o svojom otcovi, ma už neraní. Ja som už niekde inde. Mám pred očami iba tvoju budúcnosť.“

„A moja budúcnosť je úzko spätá s peniazmi strýka Amedea?“

„Áno.“

„Zmysel mojej rodiny pre praktickosť je odporný. Vďaka tvojmu bratovi sme sa vždy tvárili ako bohatá rodina. Mojim bratom pokrytectvo možno vyhovuje, ale mne teda nie. Ja si peniaze do vrečka pchať nedám. Ich očividne vôbec nezaujíma, že ich vychoval strýko namiesto vlastného otca.“

„Strýko zarába kopu peňazí.“

„Šťastný to muž.“

„Povedala som mu, že potrebujem peniaze na cestu.“

A je to tu, dopracovali sme sa k maminmu cieľu, ktorý má na mysli.

„Na akú cestu?“

„Na nejaký čas odídeme z Livorna. Chcem ťa zobrať do Neapola, na Capri, do Amalfi a Pompejí a napokon do Ríma.“

„A ani raz sa medzitým nevrátim do Livorna?“

„Vrátim sa až na koniec. Budeš v teple a budeš iba ješť a oddychovať a popritom uvidíš množstvo krásnych vecí.“

„Za strýkove peniaze? Paráda! Ostatným zaplatil univerzitu a mne zaplatí prázdniny.“

Mama vynakladá nadľudskú námahu, aby zostala pokojná.

„To nie sú prázdniny, ale investícia do tvojho zdravia a vzdelania.“

„Musíme len dúfať, že sa mu bude aj naďalej dariť a že aj naďalej bude vyhrávať v hazardných hrách.“

Je pripravená vybuchnúť. Cítim to. Chýba naozaj máličko.

„Prečo si taký zlý?“

„Veď už aspoň dvakrát vyhral a prehral celý majetok. Teraz očividne vyhráva. Dúfajme, že mu to vydrží.“

„Tak veľmi ťa hnevá jeho jediná slabá stránka?“

Keď sú na pretrase zlozvyky mojich rodinných príslušníkov, viem byť poriadne ostrý.

„Mama, hazardné hry sú slabosťou aristokracie. Jeden z tvojich synov je socialista, ktorý bojuje za robotníkov. Ach nie, prepáč, skoro som zabudol, že aj strýko Amedeo priložil ruku k dielu, keďže Emanuele vyštudoval vďaka nemu.“

„Sú to jeho peniaze, peniaze, ktoré zarobil poctivou prácou.“

„Peniaze, ktoré nám mali pomôcť, mali byť tie od môjho otca.“

„Tvoj otec nám pomôcť nemôže, zmier sa s tým.“

Táto veta je náhrobným kameňom našej výmeny názorov. Pochopil som, že je zbytočné vzpierať sa. Mama už rozhodla.

„Umenie je tvoja cesta?“

„Áno.“

„Tak potom na ničom inom nezáleží.“